

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

Återhämtning i Fontänhusets musikverksamhet

En kvalitativ intervjustudie

Robert Böhlin och Anna Hellner

Kandidatuppsats SOPA63
VT 2022
Handledare: Johan Cronehed

Abstract

Authors: Robert Böhlin, Anna Hellner

Title: *Recovery in the Fountain House's Music-unit - An Interview Study*

Supervisor: Johan Cronehed

Assessor: Lupita Svensson

The purpose of this study was to examine how participation in a Fountain House's music-unit was experienced from a recovery-perspective. We contextualized our empirical material with the help of Self-Determination Theory and Neo-Institutional Theory. The research questions are: (1) *How do participants experience the possibility for recovery with support of the music-unit?* and (2) *How does the Fountain House as an institution function in relation to the music-unit based on our informants perspectives?* The seven informants were interviewed with a semi-structured method, and the material was analyzed with thematic analysis. We concluded that those participants that performed outside the Fountain House, with the help of the music-unit, more often experienced the music-unit as recovery-supportive. These informants also showed greater needs-satisfaction from a self-determination perspective. To experience the music-unit as recovery-supportive, it is important to feel that you receive enough support with regards to your music participation. We also concluded that there are concurring logics within the music-unit that affect the informant's experiences; one that promotes recovery and another that promotes music performances of good quality. These concurring logics exist to increase the organization's legitimacy. For future research, we observed a need for a deeper understanding as to how institutional conditions impact on possibilities for recovery.

Keywords: recovery, återhämtning, self-determination theory, teorin om självbestämmande, neo-institutional theory, nyinstitutionell teori, musik-deltagande, music participation, fountain house, fontänhus

Förord

Först och främst vill vi tacka våra informanter inom Fontänhusets musikverksamhet, för er öppenhet och kloka resonemang. Utan er medverkan hade det inte blivit en uppsats värd att skriva.

Vi vill även tacka vår handledare Johan Cronehed som varit ett stöd under skrivandets gång. Tack för feedback och vägledning.

Dessutom vill vi tacka varandra. Processen har inte alltid varit spikrak, då livet kommit emellan. Utan att kunna bolla med varandra och peppa varandra hade detta inte gått att genomföra.

Innehållsförteckning

1 Inledning och problemformulering	6
1.1 Fontänhus.....	6
1.2 Psykisk ohälsa.....	7
1.3 Musikdeltagande och återhämtning.....	8
1.4 Problemformulering.....	8
1.5 Relevans för socialt arbete.....	9
2 Syfte och frågeställningar	10
3 Kunskapsläget	11
3.1 Effekter av musikdeltagande.....	11
3.2 Musikaktiviteter och återhämtning.....	13
3.3 Återhämtning.....	14
3.4 Fontänhus och musikaktiviteter.....	15
3.5 Om Fontänhus.....	16
3.6 Generalistrollen i Fontänhusorganisationen.....	17
3.7 Forskning om teorin om självbestämmande.....	17
4 Teori	19
4.1 Teorin om självbestämmande (SDT).....	19
4.1.1 Teoretiska rötter.....	19
4.1.2 Grundläggande om teorin.....	20
4.1.3 De tre psykologiska behoven.....	21
4.1.4 Motivation.....	22
4.2 Nyinstitutionell teori.....	22
4.2.1 Vad är en institution?.....	22
4.2.2 Legitimitet.....	23
4.2.3 Konkurrerande logiker.....	23
4.2.4 Utmaningar i den organisatoriska omgivningen.....	23
5 Metod	25
5.1 Arbetsfördelning.....	25
5.2 Urval.....	26
5.2.1 Informanterna.....	26
5.3 Genomförande av intervjuer.....	27
5.4 Bearbetning av empirin och analysmetod.....	28
5.5 Studiens tillförlitlighet och äkthet.....	30
5.5.1 Tillförlitlighet.....	30
5.5.2 Äkthet.....	32
5.6 Etiska överväganden.....	33
6 Resultat och analys	35
6.1 Återhämtning med stöd av musikverksamheten.....	35
6.1.1 Musikverksamheten som ett stöd i återhämtning.....	35
6.1.2 Musikverksamheten som ett möjligt stöd i återhämtningen.....	39
6.1.3 Hinder för återhämtningen.....	42
6.1.4 Sammanställning av Resultat / Gällande återhämtning.....	44
6.2 Fontänhuset som institution och musikverksamheten.....	46
6.2.1 Fontänhuset som institution.....	47
6.2.2 Konkurrerande logiker och legitimitet.....	49
6.2.3 Handledaren inom Fontänhuset.....	52
6.2.4 Sammanställning av Resultat / Gällande Fontänhuset som institution och musikverksamheten.....	55
7 Sammanfattning och avslutande diskussion	57

Referenser	59
Bilaga 1 - Intervjuguide/checklista	64
Bilaga 2 - Samtyckesblankett	66

1 Inledning och problemformulering

1.1 Fontänhus

Det första Fontänhuset uppstod i New York år 1948 av en grupp före detta patienter inom mentalvården. Syftet var att skapa ett alternativ till den sjukdomsorienterade psykiatrivården, och istället lägga fokus på det friska i människan (Sveriges Fontänhus Riksförbund 2022a). I dagsläget finns det tolv Fontänhus i Sverige, vilka drivs som ideella organisationer eller stiftelser. Verksamheterna utgår från de 36 riktlinjer som alla världens fontänhus har gemensamt (Svantesson 2017). Bland riktlinjerna finner man bland annat att man inom organisationen ska fokusera på talang, förmåga samt styrkor. Fontänhuset ska även stötta medlemmar till att sätta mål, uppleva självförtroende och återfå egenvärdet (Sveriges Fontänhus Riksförbund 2016). Fontänhus erhåller ekonomiskt stöd via sponsring såsom finansiella bidrag, tjänster och produkter. Organisationer och företag kan vara stödmedlemmar hos enskilda fontänhus. Årligen mottar de flesta fontänhus en summa pengar som en gåva från sina samarbetspartners. Ett avgörande ekonomiskt stöd kommer från regioner, landsting och kommuner. Regioner och landsting bidrar med en mindre summa medan kommunen i regel ger bidrag vilket möjliggör ett fontänhus dagliga drift. Socialstyrelsen har de senaste åren gett bidrag till ett flertal fontänhus (Sveriges Fontänhus Riksförbund 2022c).

Fontänhusmodellen uppges vara effektiv utifrån rehabilitering för personer med psykisk ohälsa, vilka är verksamhetens målgrupp. Rehabiliteringen är psykosocialt arbetsinriktad vilken stödjer personer som lever med psykisk ohälsa på deras väg till återhämtning (Sveriges Fontänhus Riksförbund 2017). Jenny Hultqvist (2017) presenterar en bred introduktion av begreppet psykosocial rehabilitering. Begreppet syftar till utbildningsmässiga, beteendemässiga, kognitiva, sysselsättningsfokuserade och sociala interventioner för att stödja människor med psykisk ohälsa samt främja återhämtning (Hultqvist 2017, s.18).

Grundtanken är att ta tillvara och utveckla människors friska sidor genom arbete och tillhörighet. Medlemmarna deltar frivilligt i verksamheten och bidrar efter förmåga. Genom att bryta isolering, strukturera sin dag, arbeta med meningsfulla uppgifter, samt känna tillhörighet stärker medlemmen sin självkänsla (Sveriges Fontänhus Riksförbund 2022b). Fontänhus anges ha en inkluderande miljö vilken uppges vara av vikt för medlemmarnas återhämtning. Tanken är att stödja en hållbar tillvaro där psykiska svårigheter inte längre definierar livskvalitén (Sveriges Fontänhus Riksförbund 2017). Begreppet återhämtning är central i uppsatsen och presenteras närmre i avsnitt 1.3.

1.2 Psykisk ohälsa

Den psykiska ohälsan i Sverige är omfattande. Under år 2020 hade 4% av befolkningen mellan 16-84 år fått diagnosen depression av en läkare (Folkhälsomyndigheten 2021). Enligt Socialstyrelsen (2019) kan psykisk ohälsa vara nedstämdhet, sömnbesvär eller tillfälliga besvär av oro. Psykisk ohälsa som uttryck används även för att beskriva depression eller ångest vilka är psykiska sjukdomar. Kännetecken för all psykisk ohälsa är påverkan på välbefinnandet samt att den inverkar på individens funktion.

Psykisk hälsa definieras som ett tillstånd av välmående där individen kan klara av påfrestningar, förverkliga möjligheter samt arbeta och bidra till samhället hen lever i. Begreppet innefattar mer än avsaknaden av psykisk ohälsa, där tonvikten läggs på individens upplevelse samt relationen mellan personen och dennes sociala sammanhang (WHO 2018).

Mike Slade (2010) argumenterar för behovet av att främja psykisk hälsa snarare än att bekämpa symptomen på psykisk ohälsa. Detta ställer krav på de professionella inom området att jobba med social inkludering, utmana stigma och diskriminering gällande psykisk ohälsa samt främja samhälleligt välmående.

1.3 Musikdeltagande och återhämtning

Musikdeltagande för olika grupper av individer är väl beforskat. Överlag rapporteras goda effekter av deltagande i olika typer av musikaktiviteter. Forskningen visar på kognitiva, emotionella, sociala och hälsomässiga fördelar av olika typer av musikdeltagande (Damsgaard & Jensen 2021; Dingle et al. 2012; Hallam 2010; Hallam et al. 2012; McCaffrey, Edwards & Fannon 2011; Perkins et al. 2016; Solli, Rolvsjord & Borg 2013). Begreppet återhämtning har varit återkommande inom forskningen (Damsgaard & Jensen 2021; McCaffrey, Edwards & Fannon 2011; Solli, Rolvsjord & Borg 2013). Begreppet stämmer väl överens med Fontänhusets vision av att vara en psykosocial rehabilitering som stödjer medlemmarnas återhämtningsprocess (Sveriges Fontänhus Riksförbund 2022a). I forskningen framkom flera gånger William A Anthonys (1993) definition av återhämtning, eller *recovery*, som en personlig resa mot bättre mående, där rehabilitering är de insatser eller stöd som finns, och återhämtning en konsekvens av dessa. Återhämtning har många aspekter; så som ökad självkänsla, en ökad förmåga att anpassa sig till situation om omgivning samt självbestämmande. Begreppet handlar alltså inte om frånvaron av symptom på psykisk ohälsa, utan snarare att leva med det på ett sätt där vardagen i mindre grad är präglad av denna ohälsa.

Sue Baines och Graeme Danko (2010) skriver om musikterapi och Fontänhus, där deras resultat pekar på musiken som ett positivt stöd i deltagarnas återhämtning. Bland annat hade musiken, med gemensam sång, god effekt på deltagarnas motivation (ibid.). Vi kan dock se en brist på teoretisk kontextualisering av resultaten.

1.4 Problemformulering

Mike Slade (2010) argumenterar för vikten av att främja psykisk hälsa snarare än att arbeta sjukdomsorienterat inom fältet återhämtning och rehabilitering. Vår förförståelse av Fontänhus är att de jobbar utifrån ett sådant synsätt. I boken *Psykologins Grunder* (Karlsson 2017) utforskade vi möjliga teorier. Fördjupad sökning ledde oss till Ryan och Deci (2017) vilka är drivande inom teorin om

självbestämmande. Vi såg teorin som ett möjligt sätt att förklara musikedtagares upplevelser av återhämtning inom en Fontänhusverksamhet, något som i någon större utsträckning inte gjorts. Den forskning vi funnit gällande Fontänhus och musikverksamhet är mer empirinära (se stycket ovan), och understryker de positiva psykologiska effekterna som musikedtagande kan ge. Vidare efterfrågar Toby Raeburn et al. (2015) mer forskning på Fontänhus och andra återhämtningsorienterade verksamheter med teorin om självbestämmande som teoretiskt ramverk. Vi vill därför undersöka hur det förhåller sig med möjligheten att förklara musikedtagares upplevelser av återhämtning inom Fontänhus med hjälp av teorin om självbestämmande (Ryan & Deci 2017).

1.5 Relevans för socialt arbete

Vidushi Srivastava och Sayantani Guin (2021) beskriver socialt arbete som en profession under utveckling, där nya och kreativa strategier krävs för att hjälpa människor hantera kriser i livet. Kulturella uttrycksformer är en stor del i människors liv och inom detta område ser författarna en förbättringspotential för det sociala arbetet. Musik anges som en särskilt kraftfull företeelse, kapabel att starkt påverka känslor på olika sätt (ibid.). Fontänhuset arbetar med målgruppen psykisk ohälsa, en grupp av stor relevans för det sociala arbetet. Att vår forskning görs, är i linje med att utveckla professionen på det sättet Srivastava och Guin (ibid.) framhåller, då vi i grund och botten utreder hur utövande av en kulturell uttrycksform kan hjälpa människors mående. Vår forskning vill synliggöra huruvida förutsättningarna för återhämtning inom Fontänhusets musikverksamhet kan begripliggöras med hjälp av teorin om självbestämmande samt nyinstitutionell teori. Denna forskning kan vara till hjälp i liknande verksamheter som den vi valt att undersöka.

2 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur deltagare i ett Fontänhus musikverksamhet upplever att deltagandet påverkar det socialt och psykologiskt sammansatta måendet utifrån deras återberättande i intervjusvaren.

Vår studie har en abduktiv ansats utifrån William A Anthonys (1993) definition av återhämtning samt teorin om självbestämmande (Ryan & Deci 2017) med en öppenhet för att utifrån ett mer induktivt tillvägagångssätt vidareutveckla förståelsen av våra intervjusvar med annan teoribildning.

Våra frågeställningar är;

1. Hur upplever deltagarna sina möjligheter till återhämtning med stöd av musikverksamheten?
2. På vilket sätt fungerar Fontänhuset som institution i relation till musikverksamheten utifrån våra intervjupersoners svar?

3 Kunskapsläget

Avsnittet inleds med att presentera de sökord som används. Därefter är avsnittet disponerat efter underrubrikerna *effekter av musikedtagande, musikaktiviteter och återhämtning, återhämtning, fontänhus och musikaktiviteter, om fontänhus, generalistrollen i fontänhusorganisationen, teorin om självbestämmande samt organisatoriska utmaningar.*

Vi har i vår sökning efter relevant forskning använt oss av lubsearch samt google scholar, där vi har använt oss av sökorden återhämtning (och) musikedtagande, music participation, recovery, recovery (and) music, music therapy, music (and) fountain house, self-determination theory (and) fountain house, nyinstitutionell teori (och) organisationer, new institutionalism (and) fountain house, samt legitimacy.

3.1 Effekter av musikedtagande

Det finns en betydande mängd forskning på vilken effekt musikedtagande kan ha på individer och grupper. Susan Hallam (2010) benämner musikedtagande som *active engagement*; ett aktivt deltagande i att utöva musik i grupper eller att lära sig individuellt. Hon sammanfattar forskningsläget kring aktivt utövande av musik och effekterna det har på främst unga människor. Det förefaller vara övervägande positiva effekter för unga människor att delta i musikaliska sammanhang, allt från ökad läskunnighet till bättre rumslig medvetenhet. Det kan även ha en positiv effekt på självbilden, om deltagandet upplevs som en framgång. Hon fastställer att det måste finnas en balans mellan ambition och vad deltagaren upplever som möjligt, för att dom positiva effekterna skall möjliggöras (Hallam 2010, s 281f).

I en forskningsartikel sammanfattar Genevieve A. Dingle et al. (2012) deras fynd angående kördeltagande för vuxna med kronisk psykisk ohälsa eller funktionsvariation. Från intervjuerna framkom tre områden där deltagandet i kör

haft positiv inverkan på respondenterna: personliga effekter (positiva känslor, reglerande av emotioner, självbild med mera), sociala effekter (upplevd tillhörighet med kören, social kompetens med mera) och funktionella effekter (förmåga att arbeta och få anställning, bättre hälsa och rutiner) (Dingle et al. 2012, s. 411f). De fann även att kördeltagandet för vissa med svår psykisk ohälsa, kunde leda till en negativ inverkan och ökad stress. Även denna grupp kunde, med rätt stöd, få fördelar av deltagandet (Dingle et al. 2012, s. 418).

Perkins et al. (2016) skriver om trumspelade i grupp som en form av musikerterapi. Författarna utreder både vårdare samt brukares erfarenheter i terapigruppen. Samhörigheten upplevdes som central för de positiva effekterna. De tre huvudteman som framkom var trumspeladets egenskaper, gruppens egenskaper, samt egenskaper inom lärandet (Perkins et al. 2016, s. 6). De fastställer att det är omöjligt att förstå enbart musikens effekt, då upplevelsen sker i växelverkan med den grupp som man delar processen med. Samma teman framkom från vårdare och brukare, vilket antas vara en del av den icke-hierarkiska metoden som behandlingen hade. Den stödjande gruppen ansågs brett vara central för upplevelsen av behandlingen som återhämtande och meningsfull (Perkins et al. 2016, s. 12ff). Detta är i linje med Dingles et al (2012) och Hallams (2010) slutsats kring vårdaren, eller ledarens egenskaper att skapa en sådan kultur inom gruppen som viktig för upplevelsen av behandlingen eller gruppen som positiv.

Hallam et al. (2012) fastställer också de många fördelar som musikedeltagande kan generera. De anger det redan starka forskningsstödet i musikens påverkan på humör och emotioner. Deras intervjuer visar på att målgruppen generellt ser musikaktiviteter som mer njutningsfulla än andra aktiviteter. Överlag rapporterade studien stora sociala, kognitiva, emotionella och hälsomässiga fördelar. Målgruppen i detta fall var äldre, och författarna ser behovet av större tillgänglighet till musikaktiviteter för denna grupp; något som skulle kunna lätta behovet av vissa andra, dyrare interventioner. Målgruppen övade inför att göra olika uppträdanden, vilket ställde stora krav på dem. Denna kravbild innebar att deltagarna behövde vara fokuserade och i musikspelandet hjälpa varandra. Detta

bidrog till en stark motivation kopplat till musikedtagandet. Att med uppträdandet få möjlighet att bidra positivt till lokalsamhället angavs även som en motivationsfaktor (Hallam et al. 2012, s. 170f).

3.2 Musikaktiviteter och återhämtning

McCaffrey, Edwards och Fannon (2011) undersöker ifall musikterapi fungerar i ett återhämtnings- eller rehabiliterande synsätt gällande psykiska ohälsa. Utifrån intervjuer som författarna studerat, förefaller musikterapi vara en intervention som är väl lämpad för att möta klienten och ett sätt att relatera till andra människor genom att spela tillsammans. Det finns en positiv social funktion i att deltagarna behöver lära sig att samspela när de spelar musik med andra. Inom den musikterapeutiska kontext som författarna presenterar, med en musikterapeut som upplevs som stödjande oavsett deltagarens nivå av färdighet, framställs musikterapi fungera mycket väl ihop med ett återhämtningsorienterat synsätt (McCaffrey, Edwards & Fannon 2011, s. 189).

I en forskningsartikel undersöker även Damsgaard och Jensen (2021) hur musikaktiviteter upplevs ur ett återhämtningsfokuserat synsätt. Brukare intervjuas, och erfarenheterna förstås utifrån ett ramverk som kallas CHIME, där delarna är "*Connectedness, Hope & Optimism, Identity, Meaning in life and Empowerment*" (Damsgaard & Jensen 2021, s. 2). Forskarna är ute efter att se viktiga faktorer i musikedtagares återhämtning i första hand och därefter utröna betydelsen detta kan ha för återhämtningsbaserade insatser och vården av psykisk ohälsa. Författarna argumenterar för ett synsätt där fokuset är på brukarens styrkor och framhåller att en inkluderande tillhörighet med humanistiska värderingar är en bra grund gällande utvecklingen av återhämtningsbaserade initiativ inom området psykisk ohälsa. För att maximera återhämtning för musikedtagarna framhålls även att fokus bör ligga på ett socialt deltagande som är inkluderande och aktivt för att utveckla förmågan att skapa goda relationer, bygga större sociala nätverk samt stödja den individuella återhämtningen (Damsgaard & Jensen 2021, s. 10).

Solli, Rolvsjord och Borg (2013) har sammanställt flera studier genom en metasyntes av användares erfarenheter av musikterapi i olika kontexter. En begränsning som finns med studien, är att dom använt sig av redan bearbetat material och därför bara haft tillgång till citat. De fyra teman som utkristalliserar sig från informanterna är *“having a good time, being together, feeling and being someone”* (Solli, Rolvsjord & Borg 2013, s. 267f). I en genomgång av tidigare forskning ser författarna en tydlig koppling mellan återhämtning och hur den musikerapeutiska kontexten ofta ser ut då det finns en stark möjlighet att använda sig av sina styrkor och tillgångar i interaktion med andra. Det finns en naturlig koppling mellan informanternas utsagor och de aspekter som bygger upp konceptet återhämtning (Solli, Rolvsjord & Borg 2013, s. 268). Författarna refererar till Slade (2010) som hävdar att insatser inom psykisk hälsa ska stärka brukares självbestämmande, då motsatsen riskerar att hindra återhämtningsprocesser (Solli, Rolvsjord & Borg 2013, s. 265).

3.3 Återhämtning

Damsgaard och Jensen (2021) refererar flera gånger till Slade (2010) som skriver om vikten av den positiva psykologin inom återhämtningen och om svårigheterna som ett sådant synsätt möter i ett etablerat vårdssystem som har ett stort fokus på psykisk ohälsa, snarare än psykisk hälsa. Slade (2010) argumenterar för en annan modell av utvärdering av psykisk hälsa; där brister och svårigheter inom individen och i dennes miljö är en del av utvärderingen, likväl som styrkorna och möjligheterna inom personen och miljön. När artikeln skrevs, utgick han från att det inom vården av psykisk ohälsa fanns en utgångspunkt där fokuset huvudsakligen låg på den egna personen i fråga (Slade 2010).

Flera artiklar (Damsgaard & Jensen 2021; Slade 2010) hänvisar till Anthony (1993) gällande definitionen av *recovery*. Anthony (1993) beskriver *recovery*, eller återhämtning, som mer än frånvaro av symptom på psykisk ohälsa. Det handlar om flera saker så som lära sig hantera stigmat kring psykisk ohälsa och

sin identitet, att hantera missade möjligheter till en upplevelse av självbestämmande. Det är en mångfacetterad process. Återhämtningsprocesser upplevs av alla människor då alla möter svårigheter i livet som exempelvis dödsfall av närstående. Detta ses som en potentiellt enande kraft. Anthony (1993) urskiljer återhämtning som den process som människor går igenom, och rehabilitering eller behandling som de insatser som hjälper för att stödja återhämtning. Återhämtning handlar således inte om frånvaron av symptom, utan att lära sig leva med den psykiska ohälsan och att den inte längre är huvudfokuset i personens liv. Ett tecken på lyckad återhämtning är att personen i större grad kan fokusera på andra intressen och aktiviteter (Anthony 1993, s. 15).

3.4 Fontänhus och musikaktiviteter

Det har inte skrivits särskilt mycket om musikaktiviteter inom Fontänhus. Sue Baines och Graeme Danko (2010) har gjort en intervjustudie på deltagare och utförare av en musikterapi som utgår ifrån psykosocial rehabilitering. I musikterapi som beforskas är tillvägagångssättet gemensam sång. Det första musikterapeutiska projektet startades i ett Fontänhus och spreds sedan till andra verksamhetsområden för folk med psykisk ohälsa som utgår ifrån psykosocial rehabilitering (ibid.).

I intervjuvaren åskådliggörs en större motivation, mindre problematiska tankar, att de får ett hälsosamt sätt att uttrycka kreativitet samt en minskning av ångest. Vidare konkluderar författarna att musikaktiviteterna harmoniserar väl med ett psykosocialt rehabiliterande synsätt, där ledaren för terapin har en central roll genom att stötta deltagarna. Detta kan handla om hjälp att söka boende, se till att deltagarna dricker när det är varmt och stöttar insikter och idéer som deltagarna har. Stödet hjälper deltagarna att även påverka hur musikterapi skall gå tillväga. Deltagarnas påverkan är viktig och exemplifieras bland annat genom önskemål om en sångbok, vilken ledarna tillhandahöll. Genom att deltagarna kan fokusera på sångboken minskar den sociala ångest deltagarna i vissa fall känner (Baines & Danko 2010).

3.5 Om Fontänhus

I Hultqvists (2017) avhandling jämförs återhämtningsfrämjande faktorer mellan deltagare i Fontänhus och daglig verksamhet i Sverige. Faktorer såsom tillgång till social interaktion, möjligheter till meningsfulla dagliga aktiviteter samt faktorer utifrån hälsa och välbefinnande belyses (Hultqvist 2017, s.49). Socialt nätverk och socialt stöd har visat sig vara av betydelse för återhämtning. Utifrån resultaten framkom att fontänhusgruppen oftare hade någon som de skulle kalla en nära vän samt hade de ett större socialt nätverk jämfört med gruppen inom daglig verksamhet. Hultqvist refererar till tidigare forskning av Carolan M et al. (2011) vilken har belyst hur deltagande i fontänhus samt social interaktion skapar möjligheter att etablera nya vänskaper och en känsla av inkludering (Hultqvist 2017, s.43).

Avslutningsvis skriver Hultqvist (2017, s.55) om hur Fontänhus och daglig verksamhet borde arbeta för att främja deltagarnas återhämtningsprocesser. Möjligheten att delta i aktiviteter där deltagarna kan uppleva engagemang bör maximeras. Aktiviteter bör dessutom kunna anpassas till en nivå där deltagarna kan uppleva sig kompetenta, vilket stärker deras självkänsla. Känslan av autonomi och social integration skattades högt inom fontänhusgruppen.

Hultqvist (2017) refererar till Cristina Normans (2006) studie. I den undersöks hur medlemmar i ett Fontänhus upplever sitt deltagande, vad som fungerar och inte. Meningsfulla relationer, meningsfulla arbetsuppgifter och en stödjande omgivning är de tematiseringar som framkom (Norman 2006, s. 184). De sociala relationerna och möjligheterna till återhämtning kretsar i stor grad runt den arbetsinriktade dagen vilken är central i Fontänhusens uppbyggnad. För att uppleva Fontänhusets metoder som positiva, var det viktigt att uppleva arbetet som meningsfullt samt att kunna uppskatta mångfalden och olikheterna som finns bland medlemmarna (Norman 2006).

Som nämnt i inledningen (se sid. 6) arbetar Fontänhus utifrån psykosocial rehabilitering. Begreppet syftar till en rad olika områden för att stödja människor

med psykisk ohälsa samt främja återhämtning (Hultqvist 2017, s.18). I Magnus Karlssons (2007) forskning om Fountain House Stockholms arbete, definierar han tre kriterier för vad som är psykosocial rehabilitering. Kriterierna är följande; den arbetsinriktade dagen med individuellt stöd i sysselsättningsfrågor, att bidra med empowerment och självförtroende hos medlemmar samt att verksamheten aktivt jobbar med att motverka stigma mot psykisk ohälsa i lokalsamhället.

3.6 Generalistrollen i Fontänhusorganisationen

Fontänhusdesignen innebär att man som anställd förväntas vara aktiv i alla delar av verksamheten. Denna roll benämns som generalist (Dougherty 1994, s.98). Det finns både styrkor och svagheter med en organisationsstruktur som Fontänhusets. Om man utgår ifrån att organisationen skall vara rationell och effektiv, kan föränderligheten ses som en nackdel. Mångfalden symboliserar Fontänhusen, både gällande människor och enheter, där den anställdes uppgifter varierar. En styrka i detta är att det kan skapa en experimentlusta, en kreativitet, starka relationer och ett gemensamt lärande för både anställda och medlemmar (Dougherty 1994, s. 100).

3.7 Forskning om teorin om självbestämmande

Martela, Ryan och Steger (2018) undersöker flera studier och hur väl behoven inom teorin om självbestämmande (tillhörighet, kompetens och autonomi), med tillägget välgörande eller välgörenhet (*beneficence*), korrelerar med upplevd *meaning in life* (meningsfullhet i livet). Att graden av positiv affekt korrelerar med *meaning in life* är väl belagt. Författarna vill undersöka huruvida behoven inom teorin om självbestämmande, med tillägget välgörenhet, kan förklara det som begreppet positiv affekt innefattar. I den ena studien som författarna granskar kan de fyra behoven förklara 61% av variansen inom *meaning in life* (Martela, Ryan & Steger 2018, s. 1267). I den andra granskade studien, som pekade på att

positiv affekt förklarar variansen i parametrarna *significant life* (betydelsefullt liv) och *purpose in life* (målmedvetet liv), kunde man se att införandet av basbehoven minskade positiv affekts kraft i relation till betydelsefullt och målmedvetet liv. Dock var den positiva affektens påverkan fortfarande signifikant (Martela, Ryan & Steger 2018, s. 1670). Författarna konkluderar bland annat att en daglig känsla av meningsfullhet kan förklaras till större del av upplevd positiv affekt, medan en mer generell känsla av mening inte kan det - och där basbehoven är viktigare (Martela, Ryan & Steger 2018, s. 1677).

Raeburn et al. (2015) skriver om teorin om självbestämmande och Fontänhus. De ser en brist på forskning gällande vilka teoretiska ramverk som kontextualiserar återhämtningsorienterade verksamheter. De ser en god överensstämmelse mellan basbehoven som bygger upp teorin; tillhörighet, autonomi och kompetens samt hur dessa speglas i Fontänhusens arbetssätt. Författarna föreslår teorin som ett bra ramverk för fortsatt forskning på Fontänhus och andra återhämtningsorienterade verksamheter (ibid.). Vi kommer att presentera teorin i avsnitt 4.

3.8 Organisatoriska utmaningar

Mikael Klingvall (2008) skriver i sin avhandling om organisationers balansgång mellan anpassning till omvärlden och att stanna kvar i det gamla sättet. Den har som utgångspunkt att organisationer som inte anpassar sig kommer bli irrelevanta, medan förnyelse riskerar att minska inlärningshastigheten i redan befintliga rutiner och handlingssätt. Denna risk skapar ett motstånd till anpassning. I slutsatsen finner Klingvall (2008, s. 127ff) att organisationers potential till anpassningsförmåga beror på tre faktorer: individernas egenskaper, den specifika kulturens innehåll och hur organisationen är strukturerad. När omgivningen förändras kan det vara utmanande för medlemmarna i en organisation, som arbetar utifrån deras förståelse av verkligheten. En organisation som i sin struktur har en inbyggd experimentlusta har större möjlighet till att klara av en anpassning till omvärlden.

4 Teori

Avsnittet börjar med motivering till valen av teori, och därefter förklaras kärnan i dessa teorier. Vi använder oss utav två olika teorier i uppsatsen vilka är teorin om självbestämmande (Ryan & Deci 2017) samt nyinstitutionell teori (Levin 2013; Linde 2013; Linde & Svensson 2013). Teorin om självbestämmande presenteras efter dessa underrubriker; *teoretiska rötter, grundläggande om teorin, de tre psykologiska behoven, motivation* samt *forskning om teorin*. Därefter presenteras delar av nyinstitutionell teori efter underrubrikerna *vad är en institution?*, *legitimitet, konkurrerande logiker* samt *utmaningar i den organisatoriska omgivningen*.

Teorin om självbestämmande härleder vi ur Anthonys (1993) definition av återhämtning, där självbestämmande anges vara en viktig parameter i en resa mot större psykisk hälsa. Dessutom anges ökad motivation som en viktig effekt av musikerterapi inom Fontänhus och närliggande verksamheter av Baines och Danko (2010). Begreppet motivation är centralt inom teorin om självbestämmande (Ryan & Deci 2017). Vidare definierar Hultqvist (2017) upplevelsen av kompetens, autonomi och social tillhörighet som viktiga för återhämtning, vilket tydligt kan härledas till basbehoven inom teorin om självbestämmande.

Nyinstitutionell teori (Levin 2013; Linde 2013; Linde & Svensson 2013) uppkom efter genomläsning av våra intervjuvar, där begrepp som konkurrerande logiker och legitimitet har en stark förklaringskraft gällande organisationens struktur och hur den påverkar deltagarnas upplevda möjligheter till återhämtning med hjälp av musikverksamheten .

4.1 Teorin om självbestämmande (SDT)

4.1.1 Teoretiska rötter

Utifrån de humanistiska teoriernas rötter ter sig människan som en fri och av naturen god varelse. Den humanistiske psykologen Abraham Maslow antog att

människan genom sina drivkrafter strävar mot självförverkligande och utveckling. Då människan får möjlighet att utvecklas i en miljö som både är stödjande och positiv och där kreativa krafter tillåts fritt spelrum ger sig den mänskliga naturen till känna med dess goda och positiva sidor (Karlsson 2017, s.101). Holt et al. (2015) menar att det humanistiska perspektivet ser motivation inom ett bredare sammanhang av personlighetsutveckling, och ägnar särskild uppmärksamhet åt föreställningar om fri vilja, kreativitet och mänsklig potential. Det finns två teorier som har fått mest uppmärksamhet inom detta område och det är Maslows behovshierarki samt Deci och Ryans teori om självbestämmande (Holt et al. 2015, s.450). Enligt Maslow är självförverkligande det ultimata mänskliga motivet då det representerar behovet av att uppfylla vår potential (ibid.).

4.1.2 Grundläggande om teorin

En nyare humanistisk teori om motivation har framförts av Deci och Ryan vilken är teorin om självbestämmande som fokuserar på tre grundläggande psykologiska behov vilka är tillhörighet, autonomi och kompetens. Dessa påverkar människors motivation vilket har fått starkt stöd i forskning. Ur ett humanistiskt perspektiv representerar teorin om självbestämmande en ny modell för det svårfångade konceptet självförverkligande (Holt et al. 2015, s.451).

Huvudtesen i teorin om självbestämmande är att motivationen grundas på att de tre medfödda inre behoven (se stycket ovan) är tillfredsställda. Människan är en utvecklingsorienterad aktiv organism som strävar efter ett sammanhållet själv samt att integreras i sociala strukturer. En del av den mänskliga naturen är att engagera sig i aktiviteter man finner intressanta, att vilja vara i ett sammanhang samt att göra vad man är bra på. Det krävs både inre och yttre förutsättningar för att detta ska vara möjligt. Inre förutsättningar är egna förmågor samt resurser, och yttre förutsättningar är miljön (Karlsson 2017, s.353f).

Ryan och Deci (2017) skriver om teorin om självbestämmande; som fokuserar på hur socio-kontextuella faktorer stödjer eller hindrar människors möjligheter att

växa och utvecklas genom tillfredsställelse eller icke-tillfredsställelse av de psykologiska behoven. Inbegripet människans möjligheter att klara av processer som inre motivation, internalisering och integration finns upplevd behovsuppfyllelse av autonomi, tillhörighet och kompetens. Sociala kontexter där behovsuppfyllelse möjliggörs präglas av att människor är mer nyfikna, kreativa, produktiva och empatiska. Teorin är primärt intresserad av hur människan fungerar i relation till dess omgivning, hur individen tolkar och agerar på sin omgivning och därmed människans funktionalitet i handling. Förmågan att proaktivt engagera sig och reglera självet i förhållande till situation och omgivning är i hjärtat av teorin (Ryan & Deci 2017, s.3ff).

4.1.3 De tre psykologiska behoven

Autonomi beskrivs som upplevelsen av att man själv reglerar erfarenheter och handlingar. Personens beteenden är själv-godkända och stämmer överens med ens värderingar. När man agerar med autonomi handlar man i sina beteenden helhjärtat, medan man upplever brist på inre överensstämmelse när man agerar mot sin vilja. Inre och yttre press kan göra att man agerar, men inte i autonomi. *Kompetens* inom den teoretiska kontexten handlar om behovet att uppleva sig som effektiv och att bemästra det man gör, eller hanterat sammanhanget man är i på ett bra sätt. Känslan av kompetens minskar i kontexter där utmaningarna är för svåra, negativ feedback är omfattande och när känslan av bemästrande och effektivitet minskar av interpersonella faktorer som exempelvis personfokuserad kritik och ett jämförande mellan människor. *Tillhörighet* handlar om att uppleva social tillhörighet eller gemenskap. Det innebär att man upplever att andra bryr sig om en, men även att uppleva att man på något sätt bidrar till gruppen. Både genom att känna sig nära personer i en grupp och vara en viktig person, upplever folk tillhörighet (Ryan & Deci 2017, s. 10f). Det är möjligt att uppleva välmående utifrån andra upplevelser än behovsuppfyllelse. En person som gör ett inköp av ett efterlängtat klädesplagg kan känna sig glad ett tag. En person som dominerar en annan kan för ett tag känna sig potent och upplyft. För mer långvarigt och hållbart välmående är det dock troligt att behovstillfredsställelse behövs (Ryan & Deci 2017, s. 91).

4.1.4 Motivation

Ryan och Deci (2017) förklaringar till relationen mellan självbestämmande och utveckling, beteende, prestation och välmående grundar sig i motivationsprocesser. Motivation förklaras som “*what moves people*” (Ryan & Deci 2017, s. 14). Behovstillfredsställelse stödjer motivationsprocesser, medan avsaknad av densamma stjälper dem. Teorin utgår ifrån att det finns olika typer av motivation vilka är intern och extern motivation. Intern motivation kommer inifrån och är av egen fri vilja, och samspelar ofta väl med människans värderingar. Extern motivation kommer utifrån, och kan också stämma väl överens med vad en människa vill. I verkligheten är motivation oftast en kombination av den externa och interna. Det finns även olika typer av icke-motivation; den ena grundar sig i upplevd svårighet att kontrollera resultatet av vad man gör, eller brist på tro gällande att ta sig an någonting effektivt. Den grundar sig en upplevd brist på kompetens. Den andra typen av icke-motivation är att man upplever att sammanhanget och det man står inför inte är relevant, intressant eller meningsfullt. En tredje är icke-aktion, vilket kan ses som en form av motivation då det är ett motstånd mot det man upplever går emot ens grundläggande behov av autonomi och tillhörighet (Ryan & Deci 2017, s. 14ff).

4.2 Nyinstitutionell teori

4.2.1 Vad är en institution?

I antologin *Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter* (2013) skriver flertalet författare om människobehandlande organisationer utifrån nyinstitutionell teori (Levin 2013; Linde 2013; Linde & Svensson 2013).

Begreppet institution gestaltas inom denna teoribildning som de handlingar som upprepas, de sociala mönster som finns och sättet att tänka. Det som i folkmun kan uppfattas som *att det sitter i väggarna*. Aktörer inom organisationen behöver ständigt förhålla sig till, och bedöms utifrån, en institutionell kultur (Levin 2013, s. 36).

4.2.2 Legitimitet

Människobehandlande organisationer har ett starkt behov av legitimitet för sitt existensberättigande. Hur organisationer gör detta är en central del i nyinstitutionell teori. Organisationen behöver motsvara förväntningar från omvärlden att de är vad de utger sig för att vara, vilket kan kräva en viss institutionell och kulturell anpassning (Levin 2013, s. 27). Legitimitet är inte en resurs på det sättet som status och ekonomiska medel, det är någonting som kan delas av många. En människobehandlande förening eller projekt kan uppfylla finansiärers förväntningar och erhålla medel, på det sättet legitimeras dem, samtidigt som finansiärerna eller andra engagerade parter legitimeras genom sitt engagemang för det som brett anses vara en god sak - exempelvis samhällsengagemang. I denna växelverkan legitimerar de varandra. (Linde 2013, s. 123).

4.2.3 Konkurrerande logiker

Vanligt är att en organisation innefattar konkurrerande logiker. Dessa logiker kan i sammanhanget benämnas som institutionella logiker. Institutionella logiker innebär ett ramverk för vad en organisation anses bör göra, en slags kollektivt skapad karta, som förhåller sig till andra inom verksamhetsfältet och den egna organisationen. En organisation kan i ett organisatoriskt landskap ta till sig andra institutionella logiker då människor rör sig in och ut ur den specifika organisationen. I en viss specifik situation kan det vara svårt att veta just vilken institutionell logik som bör vara till grund, dessa blir då konkurrerande logiker. Det är en öppenhet som ibland kan innebära motsättningar. Ett exempel är inom idrottsrörelsen, där idrotten både är lek och rörelse, men även en institution som kategoriserar unga utifrån prestation (Linde 2013, s. 112).

4.2.4 Utmaningar i den organisatoriska omgivningen

Omgivande institutioner och interna logiker samspelar. Det finns en intern logik att förhålla sig till samtidigt som organisationen samspelar med andras logiker.

Intressant utifrån nyinstitutionell teori är att se drivande aktörer i en organisation, och de aktörer som dessa samspelar med, som en grupp människor som skapar den mening eller legitimitet som omgärdar organisationen. Det finns vissa svårigheter i moderna organisationer, där människobehandlande organisationers sätt att handla behöver betraktas som rationellt, och klienter som inte passar in i den mallen lätt betraktas som irrationella. En viktig del i teorin är även organisationers irrationalitet, och den dubbelhet med konkurrerande logiker som ofta existerar. Denna komplexitet ställer aktörer i en organisation inför, vilket kan vara en svår balansgång (Linde & Svensson 2013, s. 174f).

5 Metod

Avsnittet börjar med grundläggande metodologisk riktning utifrån deduktion och induktion. Därefter kommer avsnitten arbetsfördelning, urval, informanterna (där informanterna kort presenteras), genomförande av intervjuer, bearbetning av empiri och analysmetod, studiens tillförlitlighet och äkthet samt etiska överväganden.

Inom samhällsvetenskapen representerar deduktiv metod den vanligaste uppfattningen kring förhållandet mellan teori och praktik. Utifrån deduktion härleder man en eller flera hypoteser vilka underkastas empirisk granskning. Det deduktiva angreppssättet följer dock inte alltid ordningsföljden trots att processen kan verka linjär då stegen följer varandra (Bryman 2018, s.47f). Peter Svensson (2011) hänvisar till Alvesson och Sköldberg (2009) i att detta växelspel mellan induktion och deduktion kan kallas för abduktion eller abduktiv metod. Studiens abduktiva förhållningssätt till teori och empiri redogörs nedan.

Vi hade med oss teorin om självbestämmande innan vi utförde vår datainsamling. Utifrån deduktiv metod avser vi att undersöka teorins förklaringskraft på deltagarnas upplevelser av återhämtning med hjälp av musikverksamheten.

Användandet av nyinstitutionella begrepp i uppsatsen är dock induktivt. Det blev tydligt att det krävdes ytterligare en teori för att förklara materialet i förhållande till deltagarnas upplevelser av återhämtning med hjälp av musikverksamheten.

5.1 Arbetsfördelning

Vi har tillsammans diskuterat under uppsatsens gång och gjorde tidigt en plan för vad vi skulle ha färdigställt inför varje handledningstillfälle samt vad vi avsåg dryfta med handledaren. Vi har delat upp artiklar och litteratur sinsemellan, samt de olika delarna i uppsatsen. Vi har tillsammans tagit ansvar att boka intervjuer. På grund av tidsbrist blev det att Robert utförde de flesta intervjuerna. Efter transkriberingen gjorde vi tematiseringen tillsammans. Vi har diskuterat under

uppsatsens gång för att ta del av texterna som växt fram och för att få ett gemensamt språk. Vi upplever att samarbetet har fungerat.

5.2 Urval

Urvalet av informanter skedde utifrån vissa kriterier; personen skall ha deltagit i musikverksamheten ett flertal gånger och vara medlem på Fontänhuset.

Vi har utgått ifrån ett målstyrt urval vilket innebär att organisation, plats samt individer väljs utifrån relevans för studiens syfte. Ett exempel på målstyrt urval är snöbollsurval (Bryman 2018, s.496). Utifrån snöbollsurval (Bryman 2018, s.504) har vi valt informanter som är relevanta för vår studie, som i sin tur hänvisat oss till fler potentiella intervjupersoner.

Handledaren i Fontänhusets musikverksamhet gav oss tillträde till deltagare. Detta kan kallas för grindvakt, vilken fungerar som en ingång till organisationen (Bryman 2018, s.519).

5.2.1 Informanterna

Informant 1 spelar flera instrument och deltar i flera delar av musikverksamheten; studion, jamsessioner och uppträdanden både i och utanför Fontänhuset.

Informant 2 skriver gärna låtar och är med i flera delar av musikverksamheten. Hen uppträder både i och utanför Fontänhuset.

Informant 3 har hållit på en del med musik på egen hand. Hen deltar gärna i studiosessioner och jam, och uppträder ibland inom Fontänhuset.

Informant 4 lär sig främst att spela ett instrument. Hen deltar i jamsessioner och i studion.

Informant 5 skriver en del egna låtar och fokuserar i första hand på att delta i studiosessioner. Ibland uppträder hen inom Fontänhuset.

Informant 6 spelar minst ett instrument och sjunger. Deltar gärna i jamsessioner och uppträdanden, främst inom Fontänhuset.

Informant 7 spelar främst ett instrument på ganska avancerad nivå. Uppträder både i och utanför Fontänhuset, samt studion och jamsessioner.

5.3 Genomförande av intervjuer

Vi har använt semistrukturerad intervjumetod. Metoden innebär att vi har en lista över tydliga teman som guide under samtalet. Vidare har intervjupersonen stor frihet att ge sitt egna synsätt, och följdfrågor har kunnat ställas. Semistrukturerad metod kan man fördel användas när forskningen i ett tidigt stadium har ett tydligt fokusområde (Bryman 2018, s.563ff). En potentiell nackdel med semi-strukturerade intervjuer är fokuset på tydliga teman, vilket kan föranleda en minskad öppenhet för oväntade teman och frågeställningar jämfört med metoder som ostrukturerad intervju och deltagande observation (Bryman 2018, s. 595).

Intervjuerna skedde i samtalsrum på Fontänhuset. Inledningsvis tog vi kontakt med handledaren på musikverksamheten, som satte oss i kontakt med deltagare. I samråd med dessa bokade vi tid för intervju. Vi presenterade oss och lämnade över samtyckesblanketten för genomläsning och underskrift. Vid samtycke inleddes intervjun. Samtyckesblanketten (se bilaga 2) informerade även om anonymisering samt att inspelningar och transkriberingar kommer förstöras efter godkänd uppsats. Efter avslutad intervju frågade vi om hur det kändes, och småpratade lite grand.

Det fanns samtalsrum i verksamheten med möjlighet att tala ostört. Vår intervjuguide/checklista finns som bilaga (se bilaga 1).

5.4 Bearbetning av empirin och analysmetod

Enligt Rennstam och Wästerfors (2011) behöver det insamlade materialet reduceras genom att dels välja ut vad som ska användas, dels vad som ska väljas bort då allt inte kan tas med. Det är av vikt att material som valts ut inte ger en missvisande bild då endast urval av utdrag får plats samt att vi inte väljer utifrån vad vi önskar ska framgå utan att problematisera materialet. Syftet med att materialet reduceras är att en god representation utav materialet skapas samt att det återges på ett rättvisande och selektivt sätt (Rennstam & Wästerfors 2011, s.202).

I den initiala kodningen skall författaren bli väl förtrogen med materialet genom att läsa igenom det flera gånger. I detta skede skall författaren även kommentera materialet i marginalen. Dessa kommentarer syftar till att sammanfatta och begripliggöra innehållet i förhållande till studiens samhällsvetenskapliga perspektiv. I nästa skede påbörjas den selekterade kodningen. Här kan upptäckas att saker återkommer i materialet, och koder börjar användas för olika textstycken. Därefter samlar författaren citaten med tillhörande sidnumrering under respektive koder, som då blir rubriker. Sidnumreringen ger möjlighet att snabbt återvända till den rena transkriberingen (Rennstam & Wästerfors 2011).

Bearbetningen av vårt material skedde utifrån denna metod i fyra steg. I det första steget skrev vi således kommentarer bredvid citat. Exempelvis så kommenterades citatet *“Är det så att alla är lika bekväma så tar jag lika stor plats som alla andra. Om någon känner sig mindre välkommen släpper jag gärna fram dem, men absolut, så är vi ju deltagande och styrande i allt. Finns det ett intresse, så finns det också utrymme”* med följande; Informanten upplever sig flexibel i hur stor plats hen tar i gruppen och beror på gruppammansättningen. Hen upplever dessutom att det finns möjlighet att påverka vad som händer i musikverksamheten.

Nästa steg var att kopiera de citaten som vi hade kommenterat på, vilket var större delen av transkriberingen, till nästa dokument. Här började teman återkomma i de kommentarer som skrivits, och vi satte därmed teman på olika textstycken. Ett gott exempel är citatet i stycket ovan, vilket tematiserades med *möjligheter till utveckling, tillhörighet* och *möjligheter att påverka*. I detta skede fanns inte huvudteman och underteman, utan en fortsatt mer fri tematisering utifrån vilka gemensamma spår som fanns i materialet.

I det tredje steget kom vi fram till två huvudteman som var relevanta utifrån vårt syfte med forskningen; *återhämtning* samt *utsagor om möjligheter, begränsningar och utveckling*. *Återhämtning* innehåller personliga redogörelser för på vilket sätt musikverksamheten påverkat den processen. Det andra huvudtemat innehåller vilka möjligheter som musikverksamheten ger, och innehåller intervju svar som går att härleda till det strukturella. Under båda huvudteman har vi våra underteman; *kompetens, autonomi, tillhörighet, motivation, aspekter av handledaren, feedback till organisation/struktur* och *aspekter av Fontänhuset*. I detta steg reducerades även mängden citat från det andra steget.

I det fjärde steget reducerade vi mängden citat ytterligare, samt granskade dessa tills vi höll med varandra om de kodningar som genomförts. Vi valde dessutom ut vilka citat som skall användas i uppsatsen. Kriterierna för valen var hur väl de exemplifierade mönster i materialet.

Göran Ahrne och Peter Svensson (2011, s. 219f) framhåller att de etiketter som framkommit i kodningen är ett bra sätt att presentera resultatet utifrån. Dessutom sker den avslutande reduktionen av citat i själva skrivandet i en pågående process (ibid.). Till en början var våra huvudteman även rubrikerna i Resultat och analys (avsnitt 6). Dessa huvudrubriker anpassades dock under arbetets gång, till att bättre spegla frågeställningarna. I löpande text härleder vi underteman till teorier och tidigare forskning.

Som Rennstam och Wästerfors (2011, s. 202) skriver är forskare ofta teoretiskt informerade, vilket kan innebära en prioritering av vissa begrepp framför andra i sorteringen. Ett sätt att arbeta med materialet benämns som spårhundsbegrepp, vilket innebär att forskaren utifrån sin förståelse för vissa begrepp kan hitta spår av dessa i materialet (ibid.). Att vi har använt oss av vår förförståelse för begrepp inom teorin om självbestämmande är tydligt. Samtidigt tillkom fler teman på mer induktiv bas, nämligen *aspekter av handledaren, feedback till organisation/struktur* samt *aspekter av Fontänhuset*.

5.5 Studiens tillförlitlighet och äkthet

Det har länge funnits en diskussion bland forskare gällande vilka parametrar man skall bedöma kvalitativa studier utifrån. I Bryman (2018) presenteras alternativ till reliabilitet och validitet. Dessa är tillförlitlighet och äkthet, vilka är anpassade till kvalitativ forskning. Inom begreppet tillförlitlighet finns fyra kriterier vilka är trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet samt objektivitet. Dessutom tas äkthet, även kallat autencitet upp, som rör konsekvenserna av studien. Äkthet innehåller ett antal kriterier; rättvis bild, ontologisk autencitet, pedagogisk autencitet och taktiskt autencitet (Bryman 2018, s.467ff). Vi kommer i högre grad resonera utifrån kriterierna inom tillförlitlighet, men även vidröra äktheten.

5.5.1 Tillförlitlighet

5.5.1.1 Trovärdighet

Enligt Bryman (2018, s. 467) innebär kriteriet att olika aspekter av den verklighet som undersöks förmedlas på ett trovärdigt sätt. Detta innefattar att forskningen uppfyller de etiska reglerna. Två sätt att säkerställa trovärdighet är triangulering samt respondentvalidering (ibid.). I avsnitt 5.6 redogörs förhållningssättet till de etiska reglerna.

I vår undersökning har vi använt oss av flera teorier samt i flertalet intervjuer varit två intervjuare. Dessutom har vi gemensamt bearbetat empirin. Möjligtvis

uppfyller inte detta kraven för triangulering, då den även innefattar att man använt sig av olika datakällor och metoder (Bryman 2018, s. 468). Respondentvalidering innebär att man återknyter till informanterna för förtydliganden kring resultatens trovärdighet (Bryman, s. 467). Vi har inte använt oss av respondentvalidering men som utlovat kommer vi att dela med oss av studien till informanterna. Trots utebliven respondentvalidering är ambitionen att studien skall spegla verkligheten på ett korrekt sätt.

5.5.1.2 Överförbarhet

Gällande vår studies överförbarhet är förhoppningen att erbjuda ett rikt material och en tydlighet kring genomförande, empiri och resultat vilket innebär en möjlighet till god överförbarhet (Bryman 2018, s. 468). Det är upp till varje forskare att bedöma överförbarheten av våra resultat till andra miljöer (ibid.). Således blir frågan huruvida förutsättningar för detta givits. Vi har redogjort för hur vi kom att välja teorier, hur intervjuerna gått till, urvalskriterier, vårt abduktiva förhållningssätt, redogjort för hur vi bearbetat materialet och kommit att analysera det. Ambitionen är dessutom att återge resultatet på ett tydligt sätt och förhoppningen är därmed att möjligheten till överförbarhet är god.

5.5.1.3 Pålitlighet

Pålitlighet kan förstås som en motsvarighet till reliabilitet, och innebär att forskarna uppvisar ett granskande och balanserat synsätt. Dessutom skall det finnas en god redogörelse för forskningsprocessen och dom beslut som tagits därinom. Ett sätt att säkerställa pålitlighet är att kunniga personer granskar studien under forskningens gång (Bryman 2018, s.468).

Vi har haft kontinuerlig återkoppling med en handledare samt kursdeltagare i ett tidigare skede av uppsatsen, och gjort ändringar utifrån kritiken. Metodavsnittet har klargjorts, problemformuleringen och syftet med studien har preciserats under arbetets gång.

5.5.1.4 Möjlighet att styrka och konfirmera

Detta kriterium motsvarar begreppet objektivitet. Det skall vara tydligt att forskaren inte medvetet tillåtit teoretisk inriktning och egna värderingar påverka forskningsprocessen och slutsatserna. Fullständig objektivitet är dock ouppnåelig inom samhällsvetenskaplig forskning. Personer som granskar studien har en viktig roll i att bedöma huruvida resultaten går att styrka (Bryman 2018, s. 470).

Handledaren till uppsatsen samt våra opponenter har god möjlighet att bedöma huruvida resultaten går att styrka eller ej. Rimligtvis bör möjligheten att bedöma detta samspela med tidigare tillförlitlighetskriterier. Har vi ett balanserat och granskande synsätt, samt varit transparenta med de beslut som tagits under forskningsprocessen, borde slutsatserna kunna vägas mot den tidigare forskning vi valt att använda oss av. I denna studie bestämde vi tidigt att teorin om självbestämmande ska användas. Förhoppningen är att vi är tillräckligt konstruktivt kritiska till användandet av den.

5.5.2 Äkthet

Bedömningar kring äktheten i en undersökning syftar till att deltagarna har blivit hjälpta i att förstå sin egen situation, och därmed får större möjlighet att påverka den. Målet är dessutom att ge en rättvis bild av dom synsätt som deltagarna uttrycker (Bryman 2018, s. 470).

Målsättningen från vår sida som författare har varit att intervjutillfällena ska bli trevliga och inte enbart bidra till vår forskning, utan förhoppningsvis också deltagarnas förståelse för sin återhämtning och vilken roll musikverksamheten har. I förlängningen, vilket tas upp i nästa avsnitt, försöker vi även ge en nyanserad bild av vad informanterna sagt.

5.6 Etiska överväganden

Inom bland annat svensk forskning gäller etiska principer och vi har utgått från några av dessa i vår uppsats. Utifrån *Informationskravet* har vi informerat informanterna om syftet med vår uppsats och intervjuerna. Vi informerade skriftligt och muntligt att deras medverkan var frivillig och att de när som kan meddela att de inte längre vill vara med. Utifrån *Samtyckeskravet* informerade vi skriftligen informanterna om att de avgör själva ifall de vill medverka. En samtyckesblankett har lämnats över vid intervjutillfället. Utifrån *Konfidentialitetskravet* informerade vi informanterna att de uppgifter om dem som personer behandlas utifrån konfidentialitet och förvaras så att obehöriga ej kommer åt dessa. Utifrån *Nyttjandekravet* är vi medvetna om att uppgifterna och underlaget som framkommit under intervjuerna om de enskilda personerna används endast utifrån ändamålet med undersökningen (Bryman 2018, s.170ff).

Ett etiskt dilemma som var aktuellt att hantera var *konfidentialitetskravet*, närmare bestämt våra informanternas anonymitet. Till vilken grad vi ska anonymisera våra informanter har varit en pågående diskussion under arbetets gång. Det finns 12 Fontänhus i Sverige, och alla dessa har inte musikverksamheter. Härvid har det diskuterats huruvida Fontänhus skall bytas ut mot exempelvis verksamhet som arbetar efter klubbhusmodell. Detta har förkastats då källor vi behöver innehåller begreppet Fontänhus. Istället har vi i största möjliga mån avidentifierat informanterna. Det anges varken kön eller ålder. Under arbetets gång har dessutom vissa ovidkommande fakta, som är mindre relevant i förhållande till studiens syfte tagits bort. Exempelvis har informanternas favoritinstrument, hur många instrument denne har, namn på platser, evenemang och liknande avidentifierats. Personer som inte är en del av den aktuella verksamheten skulle inte kunna identifiera personerna som deltagit i studien. Även i presentationen av informanterna (se avsnitt 5.2.1) har mycket information tagits bort under arbetets gång. Alla informanter fick informationen att intervjumaterialet skulle förstöras vid godkänd uppsats.

En annan angelägenhet, är att intervjuerna skedde i samtalsrum inom verksamheten. När vi var på Fontänhuset, talade vi därför inte om syftet med besöket, för att skydda de informanter vi var där för att träffa.

6 Resultat och analys

Efter bearbetning av materialet har ett antal teman framkommit. Våra huvudteman är *återhämtning* samt *utsagor om möjligheter, begränsningar och utveckling*. Under huvudteman har ett antal underteman framkommit vilka är *motivation, autonomi, tillhörighet, kompetens, aspekter av Fontänhuset, feedback till organisation/struktur* samt *aspekter av handledaren*. Dessa två huvudteman har anpassats till frågeställningarna.

Den första huvudrubriken lyder *Återhämtning med stöd av musikverksamheten* (avsnitt 6.1) och den andra *Fontänhuset som institution och musikverksamheten* (avsnitt 6.2). Under den första rubriken besvaras vår ena frågeställning; *hur upplever deltagarna sina möjligheter till återhämtning med stöd av musikverksamheten?*. Under nästa rubrik besvaras den andra frågeställningen; *på vilket sätt fungerar Fontänhuset som institution i relation till musikverksamheten utifrån våra intervjupersoners svar?*. Avslutningsvis analyseras frågeställningarna i relation till varandra.

6.1 Återhämtning med stöd av musikverksamheten

Anthony (1993) definierar återhämtning, liksom tidigare beskrivet, som någonting annat än frånvaron av symptom. Snarare handlar det om processen att hantera den situation personen med psykisk ohälsa befinner sig i. Att röra sig mot ett liv mindre begränsat av den psykiska ohälsan. Vägen dit är en personlig process (ibid.).

6.1.1. Musikverksamheten som ett stöd i återhämtning

Samtliga informanter beskriver på olika sätt hur musikenheten kan vara till hjälp för deras mående. Bland några informanter; 1, 2 och 7 är upplevelsen av musikverksamheten som ett stöd i återhämtning odelat positiv. Främst informant 2

och 7 påvisar hur musikverksamheten har påverkat deras liv utanför Fontänhuset på ett positivt sätt. Nedan berättar Informant 2 om hur musikverksamheten har varit till hjälp i det dagliga livet.

“Nu är jag här och nu och håller på med musiken till 12, men tvätten stressar mig inte på samma sätt heller. Inte heller att vara social mot vänner och familj. Så det har höjt min ork, i början var jag stressad när det var massa sms från musikfolken. Det var så mycket på en gång, när man inte hade haft så mycket kontakt [...] Men då lyckades jag genom att jag faktiskt gick in i det här med [...] musiken, så behövde jag inte höja min antidepressiva medicin.” (Informant 2)

Informant 2 berättar att musikverksamheten varit viktig för henoms återhämtning, och att hen finner det lättare att hantera ett socialt liv nu än tidigare. Under covid så fick hen en svacka, men behövde inte höja sin medicin, då hen kunde gå in i skapandet och musikverksamheten. Hen använder upplevelsen av att hantera ett socialt liv bättre som ett exempel på hur henoms återhämtning framskridit på ett bra sätt. *Tillhörighet* karaktäriseras enligt Ryan och Deci (2017, s. 11) av att personen upplever sig viktig i en grupp och att folk bryr sig om dem. Informant 2 blev snabbt en del av sammanhanget där andra deltagare i musikverksamheten hörde av sig. Det går även att utläsa en känsla av *kompetens* i Informant 2:s utsago; känslan av att kunna hantera sitt sammanhang. I sann *kompetens* uppfattar personen ett ägandeskap över aktiviteten inom vilken den lyckas (Ryan & Deci 2017, s. 95) vilket stämmer väl in på Informant 2. Hen har på olika sätt börjat presentera sig med titeln för hens roll inom musikverksamheten utanför Fontänhuset. Dessutom finns det en *kompetens* i att hantera sin svacka med hjälp av musikverksamheten. Musikverksamheten som bidragande till återhämtning, och att man dessutom känner sig *kompetent* och upplever *tillhörighet*, delas tydligast av Informant 1 och 7s intervjusvar.

Informant 1 talar inte lika tydligt om de goda psykiska och sociala effekterna som musikedtagandet har bidragit till utanför Fontänhuset, vilket Informant 2 och 7 i hög grad gör. Hen uttrycker att det är väldigt roligt att göra musik, att få möjligheter att uppträda och musikverksamheten som en plats där deltagarna stöttar varandra. I sammanhanget är Informant 1 erfaren och kan hjälpa mindre

erfarna deltagare med sociala och musikrelaterade frågor. Nedan beskriver hen verksamheten som ett ställe där man kan pausa från sina problem. Innan citatet beskriver informanten att det finns stora möjligheter att ta hjälp av handledarens kunskande, och många medlemmar att spela in låtar med samt planera uppträdanden.

“Jag är nere i en svacka, men så känner jag ju inte när jag är i studion. Utan det är fokus på allt som ska skapas tillsammans.” (Informant 1)

Informant 1 får genom sitt deltagande i musikverksamheten möjligheten att fokusera på annat än symtomen på psykisk ohälsa, en viktig del i det Anthony (1993) benämner som återhämtning. Genom att klara av att hantera sammanhanget, är det ett tecken på behovsuppfyllelse av *kompetens* (Ryan & Deci 2017, s. 10). I övriga intervjusvar från Informant 1 kan man utläsa att hen är med i uppträdanden, och spelar in mycket musik med andra deltagare. Citatet nedan visar på dennes aktiva roll inom musikverksamheten.

“Är det så att alla är lika bekväma så tar jag lika stor plats som alla andra. Om någon känner sig mindre välkommen släpper jag gärna fram dom, men absolut, så är vi ju deltagande och styrande i allt. Finns det ett intresse, så finns det också utrymme.” (Informant 1)

Citatstycket har vi tematiserat *tillhörighet* och *autonomi*. Förutom att ett deltagande känns rätt för personen, kan möjligheter att påverka vara autonomifrämjande (Ryan & Deci 2017). Informanten är fokuserad på det gemensamma skapandet i musikverksamheten, och är genom sin aktiva roll definitivt en del av ett sammanhang som möjliggör behovstillfredsställelse av *tillhörighet*. Ett tecken på behovstillfredsställelse är att personen vill andra väl och hjälper övriga gruppmedlemmar (Ryan & Deci 2017, s. 11). Martela, Ryan & Steger (2018) har i sin utvärdering av teorin om självbestämmande denna vilja att hjälpa andra som ett fjärde basbehov. De kallar det *beneficence*, vilket betyder ungefär välvilja eller välgörenhet (ibid). Vi väljer dock att utgå ifrån att viljan att hjälpa och göra gott för andra är ett tecken på behovsuppfyllelse av *tillhörighet*, i linje med Ryan och Deci

(2017). Med den utgångspunkten, kan vi inte bara kategorisera citatet som *tillhörighet*, utan även hävda att det sker en behovsuppfyllelse.

Vikten att göra väl för andra kan dock inte underskattas för musikedtagares mående. Hallam et al. (2012) forskning påvisar hur viktigt det upplevdes av målgruppen att bidra till både gruppen och lokalsamhället i samband med musikspelande och uppträdanden. Det är värt att notera att Ryan och Deci (2017, s. 649) ställer sig öppna till att teorin fortsatt är under utveckling och granskning. Utifrån detta resonemang kan man inte avskryva att ett fjärde basbehov skulle öka teorins förklaringskraft på deltagarnas återhämtning. Vi väljer dock att kontextualisera deltagarnas upplevelser utifrån teorins befintliga form.

I avsnittets första del berättade Informant 2 om hur musikverksamheten har varit till hjälp för måendet, och uttrycker att den på olika sätt är helt rätt för personen. Även Informant 1 ser musikverksamheten som den plats som är till hjälp för måendet, och där det finns stora möjligheter att påverka. Likaså upplever Informant 7 musikverksamheten som rätt sammanhang utifrån måendet. Vi kan se *autonomi* i intervjuvaren, vilket diskuteras efter citatet.

”Att hålla föredrag i skolan var alltid ett problem för mig. Det sociala samspelet har alltid varit svårt. Men i det här sammanhanget, i och med att jag är intresserad av musik och genuint tycker om det och vill detta, så upplever jag att problemen är mindre. För om det är något jag vill säga, att jag vill att något ska låta på ett visst sätt, så är det ingenting jag tvivlar över. Jag säger det bara, det kommer naturligt.” (Informant 7)

Måhända är detta det tydligaste exemplet på *autonomi*. Det innebär att personen verkligen vill göra någonting, att det känns rätt (Ryan & Deci 2017, s. 11), vilket informanten uttrycker. *Autonomi* är speciellt i sin behovsuppfyllelse, känslan av att göra det man känner är rätt bidrar således till helhetskänsla. Exempelvis kan man uppleva sig effektiv och bra på någonting, och då uppfylla *kompetens*, men utan *autonomi* blir den positiva effekten inte lika stark. Samma sak gäller *tillhörighet*, där *autonomi* också har en bidragande positiv effekt (Ryan & Deci 2017). I citatet

ovan kan vi se att Informant 7 innerligt vill delta, och hur detta intresse (*autonomi*) och kunnande (*kompetens*) samspelar på ett sätt som hjälper personen i sitt mående. Att informanter 1, 2 och 7 uttalar sig så tydligt positivt kring sin medverkan i musikverksamheten i förhållande till sitt mående har troligtvis även en stark förklaringskraft på deras upplevelser av musikverksamheten som återhämtande. Något dessa informanter även har gemensamt, är att de i högre grad än övriga informanter har medverkat i mindre och större uppträdanden med stöd av musikverksamheten, utanför Fontänhusets väggar. Möjligheten att uppträda påverkar musikverksamheten och deltagarnas upplevelse av den som ett stöd i återhämtningen, vilket kommer att diskuteras under rubrikerna nedan.

6.1.2. Musikverksamheten som ett möjligt stöd i återhämtningen

I denna del analyseras resultaten av de informanter som inte enbart är positiva till musikverksamhetens stöd i återhämtningen. Intervjuszvaren kan handla om att informanterna ser potentialen i hur den kan vara till hjälp - i framtiden. Intervjuszvaren kan även beröra upplevelser av när musikverksamheten fungerar på ett sätt som passar personens behov.

Informant 3 är positiv till musikverksamhetens potential som ett stöd i återhämtningen. När hen bemästrar utmaningen i att uppträda och skapa musik inom verksamheten, får hen ett ökat självförtroende i att anta andra utmaningar. Upplevelsen av att hantera det sammanhang man är inom, och bemästra det man gör är viktiga byggstenar i vad Ryan och Deci kallar *kompetens* (2017, s. 11). Citatet nedan uttrycker även en *motivation* att vara aktiv inom musikverksamheten, då hen upplever att deltagandet kan leda till ökade resurser att ta sig an jobb och aktiviteter utanför Fontänhuset. *Motivation* är i sin grundläggande form viljan att röra sig i en riktning, "*what moves people*" (Ryan & Deci 2017, s. 14). Citatet föranleds av utsagor om att vilja uppträda mer, och få mer möjligheter att arbeta på låtar i studion.

“Att nu när jag väl har börjat med projekt i musikverksamheten, att det ger mig en motivation till att synas och höras mer, och inte bara skapa i min ensamhet.

Det motiverar mig vidare. Inte bara musikaliskt, utan med allt som jag tänker att jag skulle vilja göra, och att liksom våga. Ja, ut och visa upp att jag kanske kan det här. [...] Jag tänker att det ger någon större självkänsla och självförtroende i att jag kan saker. Även inför att söka ett jobb, eller i andra kreativa processer som jag håller på med.” (Informant 3)

Citatet ovan symboliserar musikverksamheten som en framkomlig väg mot återhämtning för Informant 3. En upplevelse av att göra det man vill, att det stämmer med ens värderingar är viktiga delar av *autonomi* (Ryan & Deci, s. 10f). Tillsammans med viljan att skapa mer med andra, uttrycks önskan om *tillhörighet*, och en *motivation* att uppfylla dessa basbehov. Ryan och Deci (2017, s. 96) skiljer på behovsuppfyllelse av *tillhörighet* och strävan efter att uppleva den. För att tillgodose behovet behöver människan känna sig bekräftad, respekterad och viktig i en grupp (ibid.).

Informant 4 (nedan) intervjusvar visar på en behovstillfredsställelse i vissa fall, vilket gör svaren mycket intressanta utifrån frågeställningen, då dessa påvisar under vilka omständigheter musikverksamheten är till hjälp för återhämtningen. Behovstillfredsställelse leder till ökat välmående och större motivation, och är grundläggande i människors förmåga att utvecklas (Ryan & Deci, 2017). Ett exempel på hur det kan bli när behovstillfredsställelse uppnås härleds ur citatet nedan. Upplevelsen liknar den som Informant 3 uttrycker ovan. När Informant 4 får möjlighet och stöd i att lära sig saker i tur och ordning och stöd i att arbeta med låtar, upplever hen en energi som följer med utanför Fontänhusets väggar.

“Då tar jag liksom med mig den energin ut ur studion också. Och då känns det också som att jag allmänt får mer tankar om att jag kanske kan delta i andra projekt, det kanske jag också kan få ihop någon gång. Kanske ska börja kolla läget.” (Informant 4)

När Informant 4 upplever att studio- eller jamsessioner är bra, genom att hen får tid att spela tillsammans med andra och lära sig sitt instrument upplever hen *kompetens*, vilket innebär känslan av effektivitet och att hantera sitt sammanhang (Ryan & Deci 2017, s. 11). Att få möjlighet att lära sig instrumentet innebär att

kunna spela in en låt, och att spela tillsammans med andra. Det leder till *motivation*, vilket kännetecknas av viljan att röra sig en riktning (Ryan & Deci 2017, s. 14). Hen uttrycker den *motivationen* som någonting som följer med även i projekt utanför Fontänhuset. En positiv återhämtningsprocess innebär bland annat att erfara minskade hinder för att ta del av möjligheter (Anthony 1993, s. 16), vilket Informant 4 ger uttryck för. Positiva erfarenheter av musikverksamheten är därav ett stöd i återhämtningsprocessen, även om detta för informanten inte alltid är fallet.

Informant 6 talar mycket om att det är kul att uppträda och att spela tillsammans. Hen mår bra av den struktur som detta bidrar med när det sker frekvent och på avtalade tider. Detta fungerar dock inte alltid på ett sätt som passar informanten. Ändå är engagemanget i musikverksamheten stort. Som svar på hur viktigt det är att göra saker med andra för återhämtningen berättar Informant 6 följande.

“Ja, alltså, alternativet är att man sitter hemma och ensam. Det blir inte bättre. Det ger mer när man gör det med andra.” (Informant 6)

Informant 6 anser att det är viktigt att gå till Fontänhuset. Samtliga informanter ger uttryck för det positiva med att vara tillsammans och vikten av att göra saker socialt. Starkt socialt nätverk samt fler nära vänner betonas som viktigt för återhämtning och är en styrka med Fontänhus jämfört daglig verksamhet (Hultqvist, 2017). Huruvida detta innebär en god möjlighet att uppleva *tillhörighet* är enligt oss oklart, då Hultqvists (ibid.) forskning jämför två olika typer av verksamheter. Informanten ovan uttrycker dock att alternativet att gå till Fontänhuset är bättre än att sitta hemma. Vi menar att möjligheten att uppfylla *tillhörighet* är större på Fontänhuset jämfört med att inte delta i ett socialt sammanhang överhuvudtaget. Flera forskare (Dingle et al. 2012; Perkins 2016; Solli, Rolvsjord & Borg 2013) betonar det gemensamma projektet inom musikaktiviteter som centralt för möjliggörandet av goda sociala och psykologiska effekter. Bland informanterna skiljer det sig hur musikverksamheten bidrar till goda psykologiska och sociala effekter. I denna studie har vi avgränsat

oss till musikverksamheten. Tydligt är att Informant 6 ovan anspelar på Fontänhuset som helhet. Hur Fontänhusets hela verksamhet påverkar möjligheter till återhämtning är givetvis relevant, men ryms inte inom denna frågeställning.

Vi kan se att informanterna 3, 4 och 6, i jämförelse med 1, 2 och 7, påvisar en mindre entusiasm inför hur musikverksamheten stöttar deras psykologiska och sociala mående i dagsläget. För att återknyta till diskussionen gällande uppfyllande av *autonomi* som förstärkande av de andra basbehoven (se sid. 39), kan vi även se att en avsaknad av *autonomi* hämmar uppfyllande av andra basbehov. När man inte upplever att sitt deltagande helt är i linje med vad man vill, blir all behovsuppfyllelse mer svåråtkomlig (Ryan & Deci 2017).

Informanterna i detta avsnitt ser problem med musikverksamheten och hur den fungerar, även om de ser potentialen i den och att den ibland är ett stöd. Citatet ovan, av Informant, gestaltar inte ett uppfyllande av *tillhörighet*. Möjligtvis hade informanterna i detta avsnitt upplevt möjligheterna till *tillhörighet* och *kompetens* som större, om musikverksamheten fungerade på ett sätt som passade dem bättre. Upplevda hinder för deltagandet som stödjande i återhämtningen analyseras under nästa rubrik.

6.1.3. Hinder för återhämtningen

I denna del analyseras resultaten av de citat som uttrycker sig negativt till musikverksamhetens stöd i återhämtningen.

I kommande intervjusvar berättar Informant 5 om hur hen har fastnat i att spela ett visst instrument inom musikverksamheten, och inte får det stöd som behövs för att lära sig något nytt. Informanten berättar innan citatet att hen får beröm för sitt pianospelande. Detta illustreras på frågan om vad mer hen vill säga om musikverksamheten.

“Jag har fastnat lite i att spela piano och får inte komma vidare, typ spela gitarr eller något. Du är bra på det här, kör på det. Jag tycker om att spela piano också,

men då får jag inte lära mig så mycket nytt. Nu har vi redan en gitarrist som är ganska bra. Jag utvecklas inte alltid.” (Informant 5)

I citatet kan vi se att personen tycker om att spela ett instrument, och även får beröm för detta. Detta berör *kompetens*, men det som uttrycks är ett missnöje. Vi kan utgå ifrån att personen inte riktigt gör det som är i linje med vad hen vill, alltså en avsaknad av *autonomi* (Ryan & Deci 2017). I linje med tidigare diskussion kan vi härleda att en brist på *autonomi* även sänker möjligheten att uppfylla andra basbehov. Det torde vid det här laget vara givet att *kompetensens* och *tillhörighetens* eventuella behovsuppfyllelse inte får lika positiv effekt, om man gör någonting som inte känns rätt. Att inte få göra det man vill tillräckligt ofta, och få tillräckligt med stöd för ett ännu större musikedtagande delar Informant 5 med 3, 4 och 6.

Andra hinder för deltagarnas återhämtning har framkommit. Informant 3, 4 och 6 har varit tydliga gällande att det kan påverka dem negativt när överenskomna aktiviteter blir inställda eller när planeringen ändras på kort varsel. Informant 4 beskriver, liksom majoriteten av våra informanter, att detta beror på att handledaren kan behövas i andra enheter eller att vissa medlemmar behöver öva extra mycket inför uppträdanden. När detta sker påverkar det Informant 4 negativt.

[...] men det måste finnas en tydlig ram, om den rubbas så mår jag dåligt större delen av tiden. Då blir det att jag tappar riktningen helt och hållet. Min känsla är att det inte går att planera då överhuvudtaget. Så fort det sker en ändring rubbas allt. (Informant 4)

Talande för citatet är en brist på uppfyllelse av *kompetens*; bland annat förmågan att hantera sitt sammanhang (Ryan & Deci 2017, s. 11). Hur informanterna hanterar och påverkas av inställda aktiviteter och schemaändringar varierar. Ovan kan vi se en negativ påverkan. Behovsuppfyllelse skapar möjligheter för människor att utvecklas, och skapar en motivation (Ryan & Deci 2017). Det vi ser ovan exemplifierar även brist på motivation. Icke-motivation uppkommer av flera anledningar. Bland annat en upplevd brist på att kunna kontrollera effekten av

sina ansträngningar, en brist på *kompetens* (Ryan & Deci 2017, s. 15). När Informant 4 anstränger sig för att delta i musikverksamheten, men inte får möjlighet att göra det på ett sätt som fungerar för hen, försvinner möjligheten till behovsuppfyllelse. Utifrån Anthonys (1993) definition på återhämtning som en resa mot ett liv mindre hindrat av symptom på psykisk ohälsa, kan vi se motsatt effekt i citatet ovan. Alltför utmanande, kontrollerande eller avvisande sociala kontexter leder till minskad behovsuppfyllelse och svagare aktivering av den mänskliga potentialen (Ryan & Deci, 2017, s. 99). Vidare skriver Hultqvist (2017, s. 55) om behovet att hitta aktiviteter på rätt nivå för att återhämtningsprocesser skall stödjas på bästa sätt. Hallams (2010) forskning påvisar liknande slutsatser; för att de goda sociala och psykologiska effekterna av musikedeltagande skall möjliggöras krävs en balans mellan utmaning i aktivitet och tillräckligt med stöd för att hantera utmaningen. Vi har funnit att det finns svårigheter för vissa informanter att få stöd till rätt nivå av aktivitet inom musikverksamheten, särskilt bland de som är mer negativa till verksamheten som stödjande i återhämtning. I dessa utsagor finns det en *feedback mot organisation/struktur*, vilket kommer analyseras under nästa huvudrubrik (se 6.2).

6.1.4 Sammanställning av Resultat / Gällande återhämtning

Nedan avser vi, utifrån den analys som gjorts, besvara den första frågeställningen. Hur upplever deltagarna sina möjligheter till återhämtning med stöd av musikverksamheten?

Återhämtning är på många sätt en subjektiv resa. Att uppleva ett större självförtroende och ett större självbestämmande kan vara delar i en lyckad, eller pågående, återhämtning. En återhämtningsprocess är sällan linjär och innebär att man kan få svåra bakslag i måendet; men en lyckad återhämtningsprocess präglas ändå av att symtomen på psykisk ohälsa generellt sätt påverkar personen mindre i det dagliga livet (Anthony, 1993). Utifrån Anthonys (1993) återhämtningsbegrepp kan det vara relevant att se på hur musikedtagandet påverkar deltagarna i livet utanför Fontänhuset. Informant 2, 3, 4 och 7 uttrycker alla olika sätt på hur

musikverksamheten påverkat livet utanför Fontänhuset. Informant 2 har fått en ökad förmåga att hantera vardagen i form av tvättider, nära relationer, sociala kontakter med hjälp av musikverksamheten samt inte behövt höja sin antidepressiva medicin under tuffa perioder. Informant 3 upplever att musikverksamheten ofta motiverar honom, särskilt att göra uppträdanden, på ett sätt som väcker hopp inför att ta sig an jobb och andra kreativa processer. Informant 4 upplever någonting liknande när strukturen inom musikverksamheten fungerar, att hen går därifrån med ett ökat hopp och energi i att ta sig an projekt utanför Fontänhuset. Informant 7 upplever efter uppträdanden så kan hen se sig själv i spegeln och känna en stolthet, även om det ibland är utmattande att uppträda. När tider inom musikverksamheten blir avbokade, och det finns begränsad möjlighet att spela musik tillsammans, kan det få negativa effekter på återhämtningen. Detta uttalas främst av Informant 4 och 6.

Tydligt är att de informanter som upplever sig mer inkluderade i musikverksamheten även upplever tydligare behovsuppfyllelse. Informant 1, 2 och 7 som är aktiva i uppträdanden utanför Fontänhuset påvisar detta. Vi kan se att de informanter som upplever sina möjligheter att delta som begränsade uttalar sig mindre positivt kring musikverksamhetens stöd för måendet. Utifrån intervjuvaren som påvisar musikverksamheten som ett möjligt stöd i återhämtning, kan vi se att möjligheten att uppträda och göra musik kan skapa behovsuppfyllelse och återhämtning. Resultatet under denna underrubrik (se 6.1.2) är intressant, då dessa informanter gestaltar vad som krävs för att musikverksamheten skall vara ett stöd.

Behovsuppfyllelse av *autonomi*, *kompetens* och *tillhörighet* hänger ihop med känslan av återhämtning. Damsgaard och Jensens (2021) forskning kring musikaktiviteter och återhämtning stämmer överens med fyndet; genom att verka för ett socialt deltagande som är inkluderande och aktivt stärks möjligheten att skapa goda relationer, sociala nätverk och därmed hjälper den individuella återhämtningen (Damsgaard & Jensen 2021, s. 10). Synsättet harmoniserar till stor del även med Hultqvists (2017) slutsatser att Fontänhus bör erbjuda aktiviteter som möjliggör deltagarna att använda sin förmåga och kompetens, men samtidigt hitta rätt nivå av utmaning. Detta skapar ett engagemang och stödjer

deltagarna i återhämtningsprocessen (Hultqvist 2017, s. 55). Detta går även att förstå utifrån Ryan & Deci (2017) forskning, gällande hur kontexter som stödjer behovsuppfyllelse påverkar människorna inom den. Inom dessa kontexter ser de en ökad kreativitet, produktivitet, nyfikenhet och medkänsla hos individerna (ibid.). Inom teorin om självbestämmande finner man starkt samband mellan uppfyllelse av basbehoven och processen av inneboende motivation; vilket är en viktig process för att tillägna sig nya kompetenser och sätt att tänka och handla - och den sociala kontexten inom vilken behovsuppfyllelse möjliggörs eller inte är central för möjligheterna att stärka en process av inneboende motivation (Ryan & Deci 2017, s. 98f).

Både Dingle et al (2012, s. 418) och Hallam (2010, s. 281f) har fynd som är i linje med våra; det krävs att det finns en anpassning av ambitionsnivå och stöd till deltagarens behov för att de goda effekterna skall möjliggöras (ibid.). Möjligheterna till behovsuppfyllelse hänger samman med deltagarnas möjligheter att delta. Detta innebär att anpassning måste ske till deras behov, vilket inte alltid verkar ske. Vissa informanter upplever musikverksamheten som ett starkt stöd, andra är tudelade och vissa mer negativa.

6.2 Fontänhuset som institution och musikverksamheten

Detta avsnitt behandlar den andra frågeställningen; *På vilket sätt fungerar Fontänhuset som institution i relation till musikverksamheten utifrån våra intervjupersoners svar?*

För att kunna besvara den har vi först valt att definiera Fontänhuset som institution med hjälp av litteratur och vår empiri. Därefter följer ett avsnitt om konkurrerande logiker och legitimitet. Sedan behandlas handledaren inom Fontänhuset.

6.2.1 Fontänhuset som institution

För att kunna besvara den andra frågeställningen behöver vi definiera vad en institution är, samt vad som kännetecknar Fontänhuset som en institution.

Inom nyinstitutionell teoribildning innebär begreppet institution förgivettagna sociala mönster, sätt att tänka och upprepade handlingar. Aktörer inom organisationen förhåller sig till och bedöms utifrån denna institutionella kultur. Institutionen behöver påvisa att den förvaltar viktiga samhällsliga värden för att bibehålla sin legitimitet, även om det kan finnas motsättningar mellan olika värden (Levin 2013, s. 36f). Utifrån denna definition kan vi i våra intervjuvar se vilka förgivettagna mönster som uttrycks gällande Fontänhuset. På frågan om hur Informant 1 upplever sina möjligheter att påverka inom musikverksamheten, berättar hen hur grundläggande förutsättningar inom Fontänhuset även följer med in i musikverksamheten.

“Så, så det är, jag får ju det utrymmet jag tar. Men jag lämnar gärna över till dom som känner att det är en hög tröskel in, så att dom inte känner sig utstötta. Men, det är ju, väldigt mycket så generellt på fontänhuset, att det ska vara medlemsstyrda initiativ och så. Det känner jag ju att det finns med även i studion.” (Informant 1)

Intervjuvaret ovan tematiserades som *tillhörighet, kompetens* och *aspekter av Fontänhuset*. I förhållande till den andra frågeställningen, är det den sistnämnda tematiseringen som intresserar oss. Att deltagarnas initiativ är en viktig del finns, förutom i intervjuvaret, även förankrat i Fontänhusets riktlinjer. Bland annat skall inte de anställda på egen hand kunna driva verksamheterna inom huset och medlemmar behöver bidra för att driften skall fungera. Medlemmars engagemang, tillsammans med de anställda, är centralt för klubbhusets drift (Sveriges Fontänhus Riksförbund 2016). När vi under intervjun kommer in på hur Fontänhuset ser på psykisk ohälsa och arbetet i musikverksamheten berättar Informant 1 om den arbetsinriktade dagen. Detta är en grundläggande del av Fontänhusets metod (Norman 2006).

På dom olika enheterna blir det lite mer snack liksom om allt möjligt, som deras hälsa. Psykisk ohälsa är tyvärr en del av allas vardag här. Så det är klart att det dyker upp. Men i studion så blir det mycket mer riktat fokus på det som ska göras.

Utan för den saken att du tystas ned om det skulle dyka upp. Men det är ändå mycket mer arbetsinriktad vardag här än på dom andra enheterna [skratt].

(Informant 1)

Informanten beskriver här en *aspekt av Fontänhuset* - nämligen den arbetsinriktade dagen. Hen beskriver en *tillhörighet* som kretsar kring arbetet som skall utföras, i detta fall inom musikverksamheten. Norman (2006) beskriver detta i sin artikel, hur arbetsinriktade dagen är det centrala, tillsammans med ett jämförbart förhållningssätt mellan medlemmar och anställda. De två intervjuvaren i detta avsnitt pekar mot dessa två delar i det som kännetecknar ett Fontänhus. Anledningen till att vi inte fick ett rikare material gällande Fontänhuset som institution är att det inte var en del av vår ursprungliga forskningsplan. De svar som presenteras inom hela detta analysavsnitt (6.2) har tillkommit induktivt under intervjuens gång, och är avsteg från vårt ursprungliga fokus på återhämtning.

Fontänhusets riktlinjer (Sveriges Fontänhus Riksförbund 2016) är en översättning av de internationella riktlinjerna som alla världens Fontänhus behöver anpassa sig till för att få använda namnet Fontänhus, och vara en del av *Clubhouse International* (Hultqvist 2017, s. 20). Det finns en entydig bild av vad Fontänhuset är, som sträcker sig från de internationella riktlinjerna ned till medlemsnivå. Detta beskriver viktiga delar av vad som är förgivettaget inom Fontänhus, därav att det kännetecknas som institution (Levin 2013, s. 36f). Den arbetsinriktade dagen och medlemsstyrda initiativ är centrala inom Fontänhuset och präglar även musikverksamheten.

De informanter som uppträder utanför Fontänhuset, är med på evenemang med namn som syftar till att det finns ett fokus på psykisk ohälsa. På grund av konfidentialitetskravet kan vi inte skriva rakt ut vad dessa evenemang kallas. För att exemplifiera hade evenemanget kunnat heta *Rockdagen för psykisk ohälsa* eller *Musik och Konst mot ångest* eller liknande. Flertalet källor (Karlsson 2006;

Fountain House Stockholm 2016; Lunds Fontänhus 2022) beskriver att påverkansarbete för att bryta stigma runt psykisk ohälsa är en viktig del av Fontänhusens verksamhet. Utifrån vilka evenemang vissa av våra informanter uppträder på, är detta påverkansarbete även en del av musikverksamheten.

6.2.2 Konkurrerande logiker och legitimitet

I våra intervjusvar har det framkommit *feedback till organisation/struktur*. Mycket av detta berör inställda evenemang och en prioritering av uppträdanden framför inbokade tider i studion. Vissa informanter, särskilt 1, 2 och 7, ser satsningen på uppträdanden som väldigt positiva. De andra är mer osäkra eller negativa. Denna del av Fontänhusets arbete kan förstås utifrån de nyinstitutionella begreppen konkurrerande logiker och legitimitet. Vi kommer närmare att gå in på de i och med presentationen av empirin nedan. Det första intervjuvaret som presenteras var det som ledde oss in på konkurrerande logiker och legitimitet.

Informant 4 upplever att fokuset i musikverksamheten snarare är på att göra bra uppträdanden, än att ge tid och plats för att fokus på hens återhämtning. Hen upplever att det finns stora brister i planeringen och kommunikationen inom musikverksamheten.

“Jag får fråga flera personer för att få en tydlig bild. Jag känner att det väldigt ofta händer några dagar innan ett evenemang, att de inte repat tillräckligt och all studiotid behöver användas till detta. Evenemanget är två saker, visa upp verksamheten för någon annan som kan börja engagera eller redan engagerar sig, dels är det att de som står på scen får göra någonting. Men de personerna är ju ofta två eller tre från hela huset, och sen kanske några av de anställda som också står på scen. Jag förstår att det ibland är nödvändigt eftersom man vill ha samarbetspartners eller folk som sponsrar. Fokuset känns som att vi ska göra världens bästa föreställning och inte att jag ska må bättre. Man behöver lägga tid och energi på processen. Just det här att det tar tid att må bättre, det tar tid att

känna att man är inne i en aktivitet och att man också vill fortsätta med det och bygga upp det.” (Informant 4)

Informanten beskriver ovan en upplevelse av att uppträdanden prioriteras före ett fokus på återhämtning. Hen ser uppträdandet som gynnsamt för de medlemmar som står på scen, och en möjlighet för Fontänhuset att skapa samarbeten och locka fler sponsorer. Linde (2013) beskriver konkurrerande logiker som vanliga i människobehandlande organisationer, och ett sätt att erhålla legitimitet. Legitimiteten delas av de som ingår i sfären, av de som väljer att samarbeta med Fontänhuset på olika sätt.

Behovet av att göra en bra föreställning kan innebära att medlemmar som inte har möjligheten utifrån skicklighet, mående eller andra anledningar hamnar i skymundan. Att göra en bra föreställning ger tillträde till att samarbeta med organisationer där det finns vissa krav på musikalisk nivå i framträdanden. I sin tur legitimeras dessa av att ge plats för Fontänhuset, som är en psykosocial rehabilitering (Sveriges Fontänhus Riksförbund 2022a). Organisationer kan genom att ingå i legitimerande sammanhang behöva internalisera dessa konkurrerande logiker (Linde 2013, s. 122). Internaliseringen av konkurrerande logiker kan vara en utmaning för aktörer inom organisationen, då det kan vara svårt att veta vilken logik som gäller (Linde 2013, s. 112).

Informanterna 3, 4, 5 och 6 delar upplevelsen av att uppträdanden premieras och att det finns en brist på tider inom musikverksamheten. Informant 1, 2 och 7 är i högre grad involverade i dessa uppträdanden och det är i första hand dessa som upplever de ökade möjligheterna att uppträda utanför Fontänhuset som bra och spännande. Nedan följer ett citat från Informant 7 angående detta.

“Alla möjligheter som kommer som kommer nu, med Handedaren och Chefen, med studion. Jag känner att det passar mig perfekt. Det är precis det jag letat efter, länge. Att kommunen, alla som har hand om det ekonomiska, att dom satsar på detta. Att dom verkligen ger den möjligheten, det känns som att jag bor på precis rätt ställe i Sverige.” (Informant 7)

Informanten beskriver i kontexten runt intervjuvaret hur musikverksamheten har vuxit fram. Det finns nu en handledare som mestadels jobbar med musikverksamheten, mer uppträdanden utanför Fontänhuset och en studio. Hen beskriver att ökade ekonomiska samarbeten givit möjlighet till detta. Enligt Sveriges Fontänhus Riksförbund (2022c) erhåller Fontänhusen sponsring från en mängd olika stiftelser, kommuner, organisationer och företag, och ser gärna ännu fler ekonomiska samarbeten.

Dougherty (1994) beskriver Fontänhuset som en föränderlig organisation. Föränderligheten kan innebära svårigheter för vissa deltagare, men samtidigt öka ett gemensamt lärande och stärka relationer. Klingvall (2008, 127ff) beskriver organisationers anpassningsförmåga som beroende av tre faktorer; den specifika kulturens innehåll, individernas egenskaper samt organisationens struktur. Om det i strukturen finns möjligheter till anpassningar samt/eller väldigt drivande aktörer har organisationen bättre möjligheter att klara sig (ibid.). Anpassningar sker i en institutionell kontext, där konkurrerande logiker i vissa fall är en förutsättning för legitimitet, vilket är centralt för organisationens fortlevnad. För många aktörer inom organisationer med konkurrerande logiker, bidrar dessa till en ökad upplevd komplexitet i det dagliga arbetet (Linde & Svensson 2013, s.174ff). I Fontänhusens fall, med ekonomiskt stöd från stiftelser, kommun, organisationer och företag (Sveriges Fontänhus Riksförbund 2022c), är legitimitet viktigt för att erhålla kontinuerlig och ny sponsring vilket möjliggörs av internaliseringen av konkurrerande logiker.

De nya sammanhangen som uppträdanden innebär, ger möjligheter för vissa informanter och svårigheter för andra. Att konkurrerande logiker, som ett sätt att skapa legitimitet förekommer och påverkar det dagliga arbetet inom musikverksamheten framstår som mycket troligt. Utifrån våra intervjupersoners svar, kan det i vissa fall vara svårt att kombinera en psykosocial rehabiliteringslogik med en logik som syftar till att ha musikaliska framträdanden av hög kvalitet.

6.2.3 Handledaren inom Fontänhuset

Både utifrån intervjusvaren och tidigare forskning (Dingle et al. 2012; Hallam 2010; McCaffrey, Edwards & Fannon 2011; Perkins et al, 2016) har handledarens betydelse som en central funktion inom musikverksamheter framkommit.

Flertalet informanter pekar på att handledarens förutsättningar att leda verksamheten påverkas från "högre upp". Ur vår empiri härleder vi handledarens möjligheter att driva musikverksamheten inom Fontänhuset. Givetvis påverkas även musikverksamheten av handledarens personliga egenskaper, men i detta avsnitt väljer vi att fokusera på hur Fontänhuset påverkar handledarens arbete. Informant 1 beskriver nedan både handledarens egenskaper och hur dessa kan förklaras av musikverksamhetens plats inom organisationen. Hen beskriver även hur detta kan påverka deltagarna.

“Utan det som är problemet är, det enda problemet, är organisationsgraden. Att det är lite slarvigt. Handledaren är ju lite rörig ibland, och sen är det ju inte bara hens fel och ansvar, utan det är även uppifrån att musikenheten inte är fristående. Om det händer någonting extra blir hen inkallad och så blir det inställt. Jag är flexibel, jag kan acceptera, men det finns andra som tar lite illa vid sig. Men det är ju ett problem som egentligen ligger på ett högre plan.” (Informant 1)

Detta intervjusvar tematiserades som *feedback till organisation/struktur* samt *aspekter av handledaren*. Återkommande från flertalet informanter (3, 4, 5 och 6, se avsnitt 6.1.3.) har varit bristen på möjlighet att få så mycket stöd som behövs inom musikverksamheten samt att aktiviteter blir avbokade. Utifrån våra intervjusvar kan vi utröna att musikverksamheten inte är en enhet där man kan sitta och jobba eller umgås under all tid Fontänhuset har öppet.

Musikverksamheten arbetar efter bokade tider i studion, jamsessioner samt rep inför uppträdanden. Informanterna beskriver handledaren som huvudsakligen ansvarig för musikverksamheten, med ansvar även i andra enheter. Utifrån riktlinjerna är anställda ålagda att arbeta allsidigt inom verksamheten - detta kan innebära arbete på olika enheter (Sveriges Fontänhus Riksförbund 2016). Informanterna uppger att det är vanligt att arbetet inom musikverksamheten

avbryts och att handledaren på kort varsel behöver prioritera arbete på andra enheter.

Dougherty (1994) beskriver att anställda inom Fontänhus får en roll som generalist. Det innebär att man kan ha vitt skilda arbetsuppgifter, och har ett helhetsansvar. Detta är på grund av att handledaren verkar inom en organisk struktur. Inom denna struktur finns stora möjligheter för nya idéer och projekt på initiativ av anställda och medlemmar, vilket är en anledning till att den anställda kan behöva jobba just allsidigt inom fler enheter. Fontänhus kan upplevas som kaotiska i sin struktur jämfört med mer hierarkiska organisationer. Styrkan i denna struktur menar Dougherty (ibid.) är ett större gemensamt lärande och experimenterande inom de roller som anställda och medlemmar förväntas ha. Vi vill understryka att Dougherty (ibid.) är en äldre källa, men att rollen som generalist är någonting som fortfarande stämmer, utifrån informanternas utsagor samt Fontänhusets riktlinjer som understryker den anställdes helhetsansvar (Sveriges Fontänhus Riksförbund 2016).

Informant 4:s intervju svar beskriver just denna upplevda brist på struktur, men samtidigt den öppenhet som finns vilket kan gynna det gemensamma lärande Dougherty (1994) beskriver.

Det är ju ena sidan den man bokar in saker med som har det yttersta ansvaret just i det, samtidigt som det är någon över den personen som säger att: du måste göra det här. Du måste göra det här andra istället. Då är det ju ändå inte den man själv man har avtalet med som är huvudproblemet. Sen att jag känner att man har olika styrkor där och det är en sak som är jätteviktig när man skapar i kreativitet och att man bejakar saker och är nyfiken, att man är öppen för att folk är med och föreslår grejer och bestämmer saker ibland. Och det tycker jag finns i hög utsträckning. Men det andra är ju strukturen, och den finns inte i hög utsträckning. (Informant 4)

Att vara anställd inom ett Fontänhus och ha generalistrollen kan vara utmanande (Dougherty 1994). Att dessutom veta vilken av de konkurrerande logiker som

gäller i en specifik situation är en balansgång (Linde & Svensson 2013, s. 174f) där inte allas behov kan tillgodoses. Särskilt om det är en deltagare som upplever sig gynnas av en tydlig struktur, något som Dougherty menar (1994) inte karakteriserar ett Fontänhus. Som tidigare beskrivet är handledarens egenskaper viktiga för hur deltagande i musikverksamheter upplevs (Dingle et al. 2012; Hallam 2010; McCaffrey, Edwards & Fannon 2011; Perkins et al 2016). Utifrån intervjuvaret kan vi se att handledaren påverkas av organisationen den befinner sig inom.

De flesta av informanterna (alla förutom informant 7) talade om ett kommande projekt, där musikverksamheten skall arbeta tillsammans med en annan kreativ verksamhet, och vid ett senare tillfälle göra ett större framträdande. Handledaren är drivande i att förverkliga projektet. Detta innebär mer frekventa tillfällen för fler inom musikverksamheten. Troligt är att detta möjliggörs av den organiska struktur som enligt Dougherty (1994) präglar Fontänhuset, och den öppenhet som finns för medlemmar att påverka verksamheten (Hultqvist 2017). Denna utveckling är i linje med Hultqvists (2017, s. 55) kliniska implikationer; det är av vikt att Fontänhusen kontinuerligt arbetar på ett sätt som maximerar deltagarnas möjligheter till stimulerande aktiviteter.

Utifrån våra intervjupersoners svar prioriteras framträdanden i hög grad framför andra aktiviteter inom musikverksamheten. I institutionens logik finns koncepten som bygger upp psykosocial rehabilitering. Dessa är individuellt stöd i sysselsättning, empowerment och stöd i ökat självförtroende samt påverkansarbete mot stigmatisering av psykisk ohälsa (Karlsson 2007). För de informanter som är med i framträdanden kan psykosocial rehabilitering tillgodoses. Vi vill hävda att uppträdanden utanför Fontänhuset till stor del är präglade av logiken som syftar till arbete mot stigmatisering av psykisk ohälsa. Handledaren har begränsade resurser, och gör i detta en avvägning. I dagsläget blir vissa medlemmars psykosociala rehabilitering inom musikverksamheten prioriterade framför andras. I prioriteringen av framträdanden utanför Fontänhuset blir det möjligt att på ett annat sätt tillgodose alla tre kriterier för psykosocial rehabilitering. Arbetet i studion och med jamsessioner inom Fontänhuset, har inte lika tydlig koppling till arbetet som syftar till att motverka stigmatisering.

6.2.4 Sammanställning av Resultat / Gällande Fontänhuset som institution och musikverksamheten

Nedan avser vi, utifrån den analys som gjorts, besvara den andra frågeställningen.

På vilket sätt fungerar Fontänhuset som institution i relation till musikverksamheten utifrån våra intervjupersoners svar?

Utifrån våra intervjupersoners svar, kan vi utläsa att medlemsstyrda initiativ är centrala inom Fontänhuset och även inom musikverksamheten. Detta speglas även i riktlinjerna (Sveriges Fontänhus Riksförbund 2016). Tillsammans med den arbetsinriktade dagen (Norman 2006) och arbetet mot stigmatisering av psykisk ohälsa (Karlsson 2007; Fountain House Stockholm 2016; Lunds Fontänhus 2022) kan vi se dessa som förgivettagna mönster (Levin 2013, s. 36f).

Fontänhuset ingår i en organisatorisk omgivning, bland annat genom musikverksamhetens framträdanden. Inom dessa får Fontänhuset möjlighet att erhålla legitimitet från organisationer som ingår i sfären runt dessa uppträdanden. Dessa organisationer erhåller i sin tur också legitimitet. Utifrån våra intervjuvar kan vi utläsa att musikalisk kvalitet ibland premieras i dessa framträdanden, en typ av logik som möjligtvis går emot den rehabiliterande logiken.

Handledaren är central i upplevelsen av musikverksamheten (Perkins et al, 2016; Dingle et al. 2012; Hallam 2010; McCaffrey, Edwards & Fannon 2011). Hen befinner sig i en generalistroll (Dougherty 1994), vilket innebär att ibland behöva hjälpa till på andra enheter och på andra sätt förhålla sig till den organiska struktur som Fontänhuset har. Detta kan leda till avbokade aktiviteter och besvikna deltagare, men kanske även ger möjligheter i form av nya samarbeten som involverar fler medlemmar. Handledaren har en stor utmaning i att förhålla sig till den psykosocialt rehabiliterande logiken, men samtidigt stärka legitimiteten i den organisatoriska omgivningen. Detta kan kräva att det prioriteras att repa med en duktig trummis, framför att lägga en timme på någon som vill lära sig spela ett instrument i studion.

Syftet med studien var att undersöka deltagarnas upplevda möjligheter till återhämtning. Det nyinstitutionella temat uppkom via induktiv metod. Fontänhuset som institution påverkar musikverksamheten på en rad olika sätt, vilket i sin tur påverkar deltagarnas möjligheter till återhämtning. Vi kan utifrån våra intervjuer inte skapa en fullständig bild av hur Fontänhuset som institution fungerar i relation till musikverksamheten, utan endast belysa vissa delar.

7 Sammanfattning och avslutande diskussion

I denna studie har två frågeställningar undersökts. Vi kommer först presentera resultaten kring den första frågeställningen, sedan den andra. Därefter berörs tankar om framtida forskning. Den första frågeställningen behandlar deltagarnas upplevelser av möjligheter till återhämtning inom Fontänhusets musikverksamhet. Den andra handlar om hur Fontänhuset som institution fungerar i relation till musikverksamheten.

Vid ett flertal tillfällen har vi hänvisat till Anthonys (1993) definition av återhämtning. Vi kan sammanfatta det som en process som, ifall lyckad, kännetecknas av att kunna ta sig an livet mindre begränsad av symptom på psykisk ohälsa. Detta undersöktes under den första frågeställningen i relation till teorin om självbestämmande (Ryan & Deci 2017). Vi fann att behovsuppfyllelse av *tillhörighet*, *kompetens* och *autonomi* hänger ihop väl med upplevelsen av musikverksamheten som ett stöd i återhämtningen. När musikverksamheten upplevdes som ett stöd, påverkade det även livet utanför Fontänhuset. I vissa fall bidrar det konkret, som för Informant 2 som fått ökad förmåga att hantera sociala relationer och rutiner, samt behöver mindre terapi och antidepressiv medicin. Det finns överlag en större behovsuppfyllelse hos informanterna 1, 2 och 7, vilka även i hög grad deltar i uppträdanden utanför Fontänhuset. De informanter som i mindre grad gör detta, upplever musikverksamheten ibland som ett hinder i återhämtningen då de prioriteras bort. Detta sker exempelvis i samband med repetitioner inför uppträdanden eller när handledaren behövs i andra enheter. Ett av de sammanhangen som Ryan och Deci (2017) definierar som dåliga för behovsuppfyllelse, upplevs som avvisande. De informanter som ser musikverksamheten som ett möjligt stöd i återhämtningen; 3, 4, 5 och 6, gestaltar hur viktigt det är att de kontinuerligt sysselsätts inom musikverksamheten. Detta stämmer överens med Hultqvists (2017) kliniska implikationer. Det är centralt att maximera deltagares möjligheter till meningsfull aktivitet inom Fontänhus (ibid.).

Under den andra frågeställningen fann vi att Fontänhuset som institution innehåller många olika logiker. Det handlar om medlemsinflytande, den arbetsinriktade dagen, en psykosocial rehabiliterings-logik, vilka även påverkas musikverksamheten. Dessa förgivettagna mönster finns med medlemmar och handledare i det dagliga arbetet. Fontänhuset ingår i en organisatorisk sfär, där musikaliska framträdanden är en del av att motverka stigmatisering av psykisk ohälsa i samhället. Detta leder till legitimitet inom den organisatoriska sfären. Detta faktum innebär dock att musikverksamheten även präglas av konkurrerande logiker, där vissa medlemmar, möjligen på grund av sin skicklighet eller sitt engagemang, prioriteras för dessa uppträdanden. Där finns en konflikt mellan en rehabiliterande logik och en logik som syftar till att göra bra framträdanden. Handledarens arbete är centralt för upplevelsen av musikverksamheten. Dennes förutsättningar påverkas av de institutionella förutsättningarna en organisk organisationsstruktur, vilket ibland kan leda till en rörig verksamhet. Handledaren har en utmaning i att balansera mellan konkurrerande logiker för att maximera deltagarnas återhämtning, och sådana logiker som krävs för att maximera Fontänhusets legitimitet. I det organisatoriska landskapet, och utifrån Fontänhusets organiska struktur, finns dock förutsättningar för att skapa nya projekt. Ett musikprojekt som samarbetar med ett annat kreativt projekt är igång under våren 2022, vilket kommer att involvera fler medlemmar oftare, i linje med Hultqvists (2017) rekommendationer.

Vi kan i uppsatsen inte göra anspråk på att ha en heltäckande förståelse för Fontänhuset som institution, och hur den präglar musikverksamheten. Vår empiriinsamling var i grunden inte inriktad på att få fram material om detta. Det hade varit av intresse att fördjupa oss ytterligare inom nyinstitutionell teori och Fontänhus, för att undersöka hur institutionella förutsättningar påverkar möjligheter till medlemmarnas återhämtning.

Referenser

Anthony, William A (1993) Recovery from mental illness: the guiding vision of the mental health service system in the 1990s. *Psychosocial rehabilitation journal*, 16 (4): 11-23.

Baines, Sue & Graeme Danko (2010) Community mental health music therapy: A consumer-initiated song-based paradigm. *Canadian Journal of Music Therapy*, 16 (1): 148-191

Brammer Damsgaard, Janne & Anita Jensen (2021) Music Activities and Mental Health Recovery: Service Users' Perspectives Presented in the CHIME Framework. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16 (6638), 1-14.

Bryman, Alan (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Tredje uppl. Malmö: Liber

Carolan, Marsha, Onaga Esther, Pernice-Duca Fransesca, Jimenez Tiffeny (2011) A place to be: The role of clubhouses in facilitating social support. *Psychiatric Rehabilitation Journal*, 35(2), 125-32

Dingle A, Genevieve, Christopher Brander, Julie Ballantyne, Felicity A. Baker (2012) 'To be heard': The social and mental health benefits of choir singing for disadvantaged adults. *Psychology of Music*, 41 (4), 405-421

Dougherty, Stephen J. (1994) The Generalist Role in Clubhouse Organizations. *Psychosocial Rehabilitation Journal*. 94, 18(1), 95-108

Folkhälsomyndigheten (2022) Statistik psykisk hälsa.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/psykisk-halsa-och-suicidprevention/statistik-psykisk-halsa/>. Hämtad: 2022-03-20.

Fountain House Stockholm (2016) Verksamhetsberättelse.
<https://www.fountainhouse.se/wp-content/uploads/2017/05/VB-2016-hemsida.pdf>. Hämtad: 2022-04-29

Hallam, Susan (2010) The power of music: Its impact on the intellectual, social and personal development of children and young people. *International Journal of Music Education*, 28 (3), 269-289

Hallam, Susan, Andrea Creech, Maria Varvarigou, Hilary McQueen (2012) Perceived benefits of active engagement with making music in community settings. *International Journal of Community Music*, 5(2), 155-174

Hultqvist, Jenny (2017) *Recovery-promoting factors in day centres and Clubhouses for people with psychiatric disabilities. A comparative study.* Doktorsavhandling. Lund: Lunds Universitet

Levin, Claes (2013) Socialt arbete som moralisk praktik. I: Linde, Stig & Svensson, Kerstin (red.) *Förändringen entreprenörer och tröghetens agenter - människobehandlande organisationer ur ett nyinstitutionellt perspektiv.* Stockholm: Liber AB

Linde, Stig (2013) Konkurrerande logiker - en möjlighet för institutionella entreprenörer? I: Linde, Stig & Svensson, Kerstin (red.) *Förändringen entreprenörer och tröghetens agenter - människobehandlande organisationer ur ett nyinstitutionellt perspektiv.* Stockholm: Liber AB

Linde, Stig & Svensson, Kerstin (2013) Hur kan vi förstå aktörer i komplexa verksamheter? I: Linde, Stig & Svensson, Kerstin (red.) *Förändringen*

entreprenörer och tröghetens agenter - människobehandlande organisationer ur ett nyinstitutionellt perspektiv. Stockholm: Liber AB

Lunds Fontänhus (2022) *Vad är ett Fontänhus?* [<http://lundsfontanhus.se/vart-hus/vad-ar-ett-fontanhus/>]. Hämtad: 2022-03-24

Holt, Nigel, Andy Bremner, Ed Sutherland, Michael Vliek, Michael Passer, Ronald Smith (2015) *Psychology: the science of mind and behavior*. Berkshire: McGraw-Hill Education

Karlsson, Lars (2017) *Psykologins grunder*. Sjätte uppl. Lund: Studentlitteratur AB

Karlsson, Magnus (2007) *Vänskap och Arbete: en dokumentation och utvärdering av Fountain House Stockholm*. Stockholm: Ersta-Sköndal Högskola

Klingvall, Mikael (2008) *Adaptability or Efficiency. Towards a theory of institutional development in organizations*. Doktorsavhandling. Stockholm: Acta Universitatis Stockholmiensis

Martela, Frank, Richard M Ryan, Michael F. Steger (2018) Meaningfulness as satisfaction of Autonomy, Competence, Relatedness, and Beneficence: Comparing the Four Satisfaction and Positive Affect as Predictors of Meaning in Life. *Journal of Happiness Studies*, 19, 1261-1282

McCaffrey, Triona, Jane Edwards, Dominic Fannon (2011) Is there a role for music therapy in the recovery approach in mental health? *The Arts in Psychotherapy*, 38, 185-189

Norman, Cristina (2006) The Fountain House movement, an alternative rehabilitation model for people with mental health problem. Members' descriptions of what works. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 20 (2), 184-194

Perkins, Rosie, Sara Ascenso, Louise Atkins, Daisy Fancourt, Aaron Williamon (2016) Making music for mental health: how group drumming mediates recovery. *Psychology of Well-Being*, 16 (11), 1-17

Raeburn, Tony, Virginia Schmied, Catherine Hungerford & Michelle Cleary (2015) Self-determination Theory: A Framework for Clubhouse Psychosocial Rehabilitation Research. *Issues in Mental Health Nursing*, 36 (2), 145-151

Rennstam, Jens & David Wästerfors (2011) Att analysera kvalitativt material. I: Ahrne, Göran & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber AB

Ryan, Richard M, Edward L Deci (2017) *Self-Determination Theory. Basic Psychological Needs in Motivation, Development and Wellness*. New York: Guilford

Slade, Mike (2010) Mental illness and well-being: The central importance of positive psychology and recovery approaches. *BMC Health Services Research*, 10(16), 1-14

Solli, Hans Petter, Rolvsjord, Randi och Marit Borg (2013) Towards understanding music therapy as a recovery-oriented practice within mental health care: a meta synthesis of service-users perspectives. *Journal of Music Therapy*, 50(4), 244-273

Srivastava, Vidushi, Sayantani Guin (2021) Performing Arts and Social Work: Initiating Creative Amalgamations. *Global Journal of Enterprise Information System*, 13 (1), 79-85

Socialstyrelsen (2019) Våga tala om psykisk ohälsa [<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2019-6-27.pdf>]. Hämtad 2022-02-09

Svantesson, Erika (2017) Fördel Fontänhus vad gäller upplevd livskvalitet
[\[https://www.med.lu.se/nyheter/170221_fontanhus\]](https://www.med.lu.se/nyheter/170221_fontanhus). Hämtad: 2021-11-10.

Svensson, Peter (2011) Teorins roll i kvalitativ forskning. I: Ahrne, Göran & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber AB

Sveriges Fontänhus Riksförbund (2022a). Fontänhusens verksamhet.
[\[https://sverigesfontanhus.se/var-verksamhet/\]](https://sverigesfontanhus.se/var-verksamhet/) . Hämtad 2022-02-24

Sveriges Fontänhus Riksförbund (2022b). Fontänhus gör skillnad.
[\[http://www.sverigesfontanhus.se/fontanhus-gor-skillnad/\]](http://www.sverigesfontanhus.se/fontanhus-gor-skillnad/). Hämtad: 2021-11-03.

Sveriges Fontänhus Riksförbund (2017) Varför Fontänhus?
[\[http://www.sverigesfontanhus.se/wp/wp-content/uploads/2019/04/broschyr_1_VarforFontanhus.pdf\]](http://www.sverigesfontanhus.se/wp/wp-content/uploads/2019/04/broschyr_1_VarforFontanhus.pdf).
Hämtad 2021-11-03

Sveriges Fontänhus Riksförbund (2016) Riktlinjer
[\[https://www.sverigesfontanhus.se/riktlinjer/\]](https://www.sverigesfontanhus.se/riktlinjer/). Hämtad: 2021-11-03

Sveriges Fontänhus Riksförbund (2022c) Så kan du bidra
[\[http://www.sverigesfontanhus.se/sa-kan-du-bidra/\]](http://www.sverigesfontanhus.se/sa-kan-du-bidra/). Hämtad 2022-02-23

WHO (2018) Mental Health: Strengthening our response
[\[https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-strengthening-our-response\]](https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-strengthening-our-response). Hämtad: 2022-02-09

Bilaga 1 - Intervjuguide/checklista

Kan du berätta lite om dig själv och hur du blev deltagare i musikverksamheten - på vilket sätt?

Återhämtning

Det du håller på med i musikverksamheten, hur fungerar det med din återhämtning? Vad är meningsfullt?

Autonomi (att känna att man gör det man vill/känns rätt/känns viktigt, och får möjlighet att göra det)

Att kunna påverka inom musikverksamheten - hur tänker du kring det?

Det här med att det man gör ska kännas rätt eller viktigt inom musikverksamheten - hur tänker du? När känns det bra, och mindre bra?

Kompetens - (uppleva sig effektiv, hanterar/klarar av/bemästrar det man gör/sammenget man är i)

Hur funkar det med din kompetens, när inom musikverksamheten ökar eller minskar denna känsla?

När är det för lätt, eller för svårt?

Gemenskap (att tillhöra en grupp, känna sig viktig, uppleva att man bidrar)

Det här med gemenskap och musikverksamheten - hur tänker du kring det? Finns det saker i gemenskapen som är bra eller dåligt för din återhämtning/rehabilitering?

Motivation (Driver en till handling)

Det här med musikverksamheten och att du känner dig motiverad - varifrån kommer den?

Avslutningsvis/övrigt

Något annat som hjälpt dig i processen med återhämtning som du vill berätta om?

Bilaga 2 - Samtyckesblankett

Hej!

Vi heter Robert Böhlin och Anna Hellner. Vi ska skriva en kandidatuppsats på socionomprogrammet. Vi vill veta mer om Din upplevelse av musikverksamheten och Din återhämtning. Vi kommer bland annat ställa frågor utifrån hur Du upplever motivation, självbestämmande, kompetens och gemenskap - kopplat till musikverksamheten.

Ditt deltagande är anonymt. I uppsatsen kommer Du inte namnges, köns- eller åldersbestämmas. Under intervjun spelar vi in ljudet, men efter uppsatsen blivit godkänd kommer materialet (inspelningar och transkriberingar) att raderas. Vi kommer inte heller ange exakt vilken musikverksamhet som avses i vår undersökning. Du kan närsomhelst avbryta vår intervju, och be oss radera ljudfilen om det inte känns bra. Samtyckesblanketten kommer givetvis också förstöras efter godkänd uppsats.

Huvudansvariga studenter: Robert Böhlin, Anna Hellner
Kontakt: bohlin.rob@gmail.com, 0703873700; an3073he-s@student.lu.se,
0732007445

Handledare: Johan Cronehed
Kontakt: johan.cronehed@soch.lu.se

Samtycke till medverkan

Namn:.....
.....

Namnförtydligande:.....
.....